

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง "ความเหมาะสมและประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสำหรับหลักสูตรการฝึกอบรมทางไกลของสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีประเด็นที่สำคัญต่างๆ ตามลำดับดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางไกล
 - 1.1 ความหมายของการฝึกอบรมทางไกล
 - 1.2 สื่อในการฝึกอบรมทางไกล
 - 1.3 ประเภทของการฝึกอบรมทางไกล
 - 1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการฝึกอบรมทางไกล
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเอง
 - 2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนรายบุคคล
 - 2.2 การเรียนการสอนรายบุคคล
 - 2.3 การศึกษาด้วยตนเอง
 - 2.4 การศึกษาด้วยตนเอง ในระบบการศึกษาทางไกล
3. แนวความคิดเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 3.1 ความหมายของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 3.2 องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 3.3 ประเภทของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 3.4 ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. หลักสูตรการฝึกอบรมทางไกลของสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. แนวคิดในการวิจัย

แนวความคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางไกล

ความหมายของการฝึกอบรมทางไกล

การฝึกอบรมแตกต่างกับการศึกษา ตรงที่การศึกษาเป็นการให้ความรู้พื้นฐานทั้งในสังคม วัฒนธรรม เซอร์วิญญา และสุขภาพ เพื่อพัฒนาคนให้เข้าได้กับสิ่งแวดล้อม อันประกอบด้วยปัจจัยและระบบต่างๆ ในสังคมและมีความรู้ความสามารถที่จะเลือกประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ ส่วนการอบรมนั้นยังจะให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับงานที่ปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นงานเทคนิค งานบริหาร งานจัดการ งานธุรการ และงานวิชาการ ซึ่งเป็นระบบเฉพาะของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามงานด้านวิชาชีพและวิชาการ เทคนิคการนำเสนอเน้นการศึกษาและการฝึกอบรมจะใกล้เคียงกันบ้างในบางจุด การฝึกอบรมที่ได้ดำเนินการอยู่เป็นการฝึกอบรมแบบปกติ เช่น มีการบรรยาย ประชุมหรือสัมมนาในห้องฝึกอบรม หรือห้องประชุม ซึ่งการฝึกอบรมแบบนี้มีขีดจำกัดในเรื่องงบประมาณ ระยะเวลาการฝึกอบรม ข้าราชการต้องละทิ้งงานประจำมาเข้ารับการฝึกอบรม และจำนวนครั้งที่จัดฝึกอบรมขึ้นอยู่กับเวลาและงบประมาณ

รูปแบบการจัดการสอนทางไกลจะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับการเรียนการสอนในห้องเรียน กล่าวคือ ไม่เน้นเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ดังนั้น หลักการของการจัดการฝึกอบรมทางไกลคือ การยอมรับศักยภาพของบุคคลแต่ละคนที่สามารถแสวงหาความรู้ และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองในสภาพแวดล้อมและเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างที่ได้จัดเตรียมไว้ การสอนทางไกลจึงยึดหลักการเรียนด้วยตนเองอย่างอิสระ และยึดหลักการเรียนรู้แบบเปิด โดยให้โอกาสบุคคลได้มีการศึกษา และเรียนรู้อย่างเสรีไม่มีอุปสรรคทางด้านสภาพเศรษฐกิจ สังคม ภูมิประเทศมากีดขวาง หรือเป็นข้อจำกัดเหมือนกับการเรียนในห้อง

การฝึกอบรมทางไกล เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และจะนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่โดยตรง ซึ่งต่างจากการศึกษาทางไกลของสถาบันการศึกษาตรงที่การศึกษาจะเน้นการให้ความรู้ในมุมกว้าง หรือในเรื่องการประกอบอาชีพของราษฎรทั่วไป อย่างไรก็ตามการศึกษาทางไกลและการฝึกอบรมทางไกลต่างก็มีจุดยืนร่วมกันด้วยการกำหนดให้ผู้เรียนซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนได้มีประสบการณ์ตรง และมีบทบาทด้วยตนเองให้มากที่สุด (ศิริวรรณ ศิริอารยา, 2532)

การฝึกอบรมทางไกลได้ยึดหลักการของการเรียนการสอนทางไกลเป็นพื้นฐานในการจัดระบบการศึกษา โดยกำหนดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนและมีการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งสิ้นนักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางไกลและการเรียนการสอนทางไกลหลายท่านได้ให้ความหมายที่หลากหลาย ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2534) ได้ให้ความหมายการฝึกอบรมทางไกล หมายถึง ระบบการจัดการฝึกอบรมวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมและผู้ให้การฝึกอบรมไม่ต้องมาทำกิจกรรมในห้อง กระบวนการฝึกอบรมมีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลา สถานที่ โดยคำนึงถึงความสะดวก และความพร้อมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นหลัก รูปแบบการฝึกอบรมจะใช้สื่อการเรียนประเภทต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร สื่อที่สามารถติดต่อกันได้ทางไปรษณีย์ สื่อทางวิทยุ สื่อทางโทรทัศน์ และสื่อโสตทัศนอุปกรณ์ประเภทต่างๆ รวมทั้งการพบกลุ่ม โดยมีวิทยากรสัจจร เป็นผู้ให้ความรู้ การอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือตอบปัญหา รวมทั้งการสอนเสริมเป็นครั้งคราว

พจนีย์ ช่วยทอง (2536) ได้ให้ความหมายของการสอนทางไกลหรือการฝึกอบรมทางไกลไว้ว่า เป็นระบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างไกลกัน แต่สามารถมีกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันได้ โดยการใช้สื่อการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะเป็นสื่อประสมหรือสื่อเดียว สื่อที่ใช้ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งการสอนเสริมเป็นครั้งคราว โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ ตามความสนใจ ตามความพร้อม และความสามารถของบุคคล

เนื่องจากการฝึกอบรมทางไกลได้เลียนแบบวิธีการมาจากการศึกษาทางไกล ซึ่งเป็นระบบที่มีเป้าหมายในการเปิดโอกาสทางการศึกษาให้มีความเสมอภาค สามารถตอบสนองต่อลักษณะของความแตกต่างระหว่างบุคคลทุกแง่ทุกมุมได้ โดยมุ่งถ่ายทอดเนื้อหาสาระผ่านสื่อต่างๆ ตามความเหมาะสม และลดบทบาทการเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียนและผู้สอนให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น การฝึกอบรมทางไกลจึงเป็นระบบการฝึกอบรมที่ออกแบบระบบให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหา สาระ ทักษะ และเจตคติ โดยสื่อวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการและสื่อบุคคลในลักษณะต่างๆ และมีการเผชิญหน้าระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมกับผู้รับการฝึกอบรมในสัดส่วนที่น้อยที่สุด คงไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นและไม่สามารถทดแทนได้ด้วยสื่ออื่นเท่านั้น ระบบสื่อการฝึกอบรมทางไกลจึงเป็นระบบสื่อประสม (นิคม ทาแดง, 2537)

สุปรีดา แผลมหลัก (2540) ได้ให้ความหมายว่า การฝึกอบรมทางไกล เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ โดยสื่อมากกว่าการเผชิญหน้าระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมกับผู้เข้ารับการอบรม กิจกรรมการเรียนการสอนอาศัยสื่อประสม ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ การสอนเสริมหรือการพบกลุ่ม มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความพร้อม ความสนใจ ความสามารถของตน ซึ่งการที่จะต้องเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ สื่อการสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะเอื้ออำนวยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การฝึกอบรมทางไกลจึงเป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่มุ่งให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความพร้อม และความสามารถของแต่ละบุคคล โดยอาศัยสื่อประสมเป็นสื่อในการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศนวัสดุ สื่อกิจกรรม การปฏิบัติ และ สื่อกิจกรรมระหว่างบุคคล ไม่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากร เหมาะสมกับผู้ที่อยู่ในชนบทห่างไกล หรือมีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบมากไม่สามารถหยุดงานเพื่อเข้ารับการฝึกอบรมในห้อง

สื่อในการฝึกอบรมทางไกล

ความหมายของสื่อการสอน หรือสื่อในการฝึกอบรม หมายถึง วิธีการวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้เพื่อช่วยในการส่งข่าวสารข้อมูลระหว่างวิทยากร และผู้เข้ารับการอบรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด และเพื่อให้การฝึกอบรมดำเนินไปได้ด้วยดี ดังนั้นสื่อการสอนและสื่อในการฝึกอบรม มีความหมายอย่างเดียวกันและมีวัตถุประสงค์เดียวกันคือ ผู้สอนหรือวิทยากรทำให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการเรียนหรือการฝึกอบรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และประหยัดเวลา ในการพัฒนาสื่อการสอนทุกวิถีทางเพื่อให้การนำสื่อการสอนไปใช้ในการเรียนการสอนและการฝึกอบรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้มีการนำเอาสื่อการสอนไปใช้นอกสถานบันการศึกษา เช่น การใช้สื่อการสอนอย่างกว้างขวางในบริษัท รัฐวิสาหกิจ โรงงาน ธนาคาร โรงแรม โรงพยาบาล ฯลฯ เพื่อให้การฝึกอบรมแก่พนักงาน คนงาน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้พนักงานเหล่านั้นได้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น (วารินทร์ รัตมีพรหม, 2531)

สื่อในการฝึกอบรมเป็นการนำสื่อทั้งประเภท เครื่องมือ อุปกรณ์ วัสดุ นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร ในลักษณะการฝึกอบรมทั้งเป็นการอบรมในสถานที่และต่างสถานที่กัน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะคติ และความชำนาญให้เกิดขึ้นกับผู้รับการอ

บรม (วิทยากร ท่อแก้ว, 2532) การเลือกหรือการจัดสื่อเพื่อใช้ในการศึกษาทางไกล ซึ่งสามารถนำมาเลือกหรือการจัดสื่อนี้มาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมทางไกลได้ โดย กิดานันท์ มลิทอง (2531) ได้กล่าวว่า ไม่ว่าจะป็นสื่อชนิดใดก็ตาม จะต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาที่ว่า ถ้าผู้เรียนต้องปฏิสัมพันธ์กับสื่ออยู่ตลอดเวลา นานๆ เข้าก็จะเกิดการเบื่อหน่าย ยิ่งถ้าสื่อนั้นเป็นสื่อชนิดเดียวกัน หรือเป็นสื่อทางวิชาการที่ยุ่ยากซับซ้อน ผู้เรียนก็ยิ่งท้อถอยหมดกำลังใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นสื่อที่ใช้จึงควรเป็นสื่อที่มีการเสริมแรง ให้กำลังใจ และให้ผู้เรียนรู้ความก้าวหน้าของตัวเองเป็นระยะๆ การใช้สื่อในการเรียนแบบนี้จึงควรอยู่ในลักษณะสื่อประสม โดยมีสื่อใดสื่อหนึ่งเป็นหลัก และมีสื่อชนิดอื่นเป็นสื่อเสริม ในการฝึกอบรมต่างๆ จะต้องมีเทคนิควิธีสอนที่เหมาะสม และสิ่งสำคัญคือต้องมีสื่อที่จะช่วยให้การฝึกอบรมนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกอบรมทางไกล ซึ่งจะต้องใช้สื่อประสม สื่อจึงมีความสำคัญต่อการฝึกอบรมอย่างยิ่ง

สำหรับรูปแบบของสื่อการฝึกอบรมทางไกล ของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางวิชาการและหลักฐานทางการวิจัยพร้อมทั้งข้อคิดเห็นของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนวิสามัญพัฒนาข้าราชการ และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาการสอนทางไกล ตลอดจนข้อจำกัดในด้านงบประมาณ กำลังคน และวัสดุอุปกรณ์ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนได้พิจารณาใช้สื่อสิ่งพิมพ์ คือ ชุดฝึกอบรมทางไกล มาเป็นสื่อหลักในการดำเนินโครงการฝึกอบรมทางไกล (คู่มือการดำเนินการจัดฝึกอบรมทางไกล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ม.ป.ป.)

จากผลการวิจัยและข้อคิดเห็นของนักศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า สื่อการเรียนแต่ละประเภทจะมีคุณค่าต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอนทางไกลที่แตกต่างกัน และที่สำคัญสื่อเหล่านั้น จะมีจุดอ่อนและจุดเด่นที่แตกต่างกันออกไป จากการศึกษาของ International Extension College ทำให้ได้ข้อสรุปที่ชี้ให้เห็นข้อดีและข้อเสียของสื่อการเรียนทางไกลประเภทต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้ คือ (International Extension College, 1982 อ้างถึงใน สุภาภรณ์ ธีรสวัสดิ์, 2541)

ตารางแสดงการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของสื่อที่ใช้ในการสอนทางไกลแต่ละประเภท

ประเภทของสื่อ	ข้อดี	ข้อเสีย
1. สิ่งพิมพ์เอกสารต่างๆ	<ol style="list-style-type: none"> มีหลายรูปแบบที่แตกต่างกัน ตั้งแต่โปสเตอร์ถึงชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคงทนถาวรอยู่ได้นาน การผลิตและการสร้างมีราคาถูก สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์จะมีประโยชน์มากกับการเรียนในกลุ่ม 	<ol style="list-style-type: none"> มักจะล้าสมัยและเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ยาก ใช้ได้กับผู้เรียนที่มีขอบเขตจำกัด คือเหมาะกับเฉพาะกลุ่มที่มีลักษณะในการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น
2. วิทยุ	<ol style="list-style-type: none"> เข้าถึงผู้เรียนได้จำนวนมาก แม้จะอยู่ในพื้นที่ห่างไกล มีประโยชน์นำมาใช้ได้หลายลักษณะเช่น เสริมการเรียนรู้ทางไปรษณีย์ให้บริการข่าวสารข้อมูล ใช้ในการกระตุ้นหรือรื้อให้เกิดการอภิปรายในประเด็นปัญหาต่างๆ ช่วยทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความรู้สึกท้อทุดทึงอย่างโดดเดี่ยวในการสอนทางไปรษณีย์ 	<ol style="list-style-type: none"> เป็นสื่อที่ไม่เหมาะสมกับผู้ที่ไม่รู้หนังสือเนื่องจากผลการวิจัยพบว่า คนที่ไม่รู้หนังสือจะฟังรายการวิทยุที่เกี่ยวกับการศึกษาน้อยกว่าคนที่รู้หนังสือ รายการวิทยุไม่คงทนถาวรไม่สามารถย้อนกลับมาทบทวนได้ใหม่ดังนั้น เนื้อหาที่ออกอากาศจึงควรเป็นเรื่องที่ผู้เรียนมีความคุ้นเคยมาก่อนแล้วพอสมควร

ตาราง (ต่อ)

ประเภทของสื่อ	ข้อดี	ข้อเสีย
3. โทรทัศน์	<ol style="list-style-type: none"> ใช้ในการสอนเนื้อหาบางประเภทที่จะต้องอาศัยการดูภาพประเภท เช่น ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีความสนใจมากกว่าสื่อวิทยุเนื่องจากได้ยินเสียงและเห็นภาพ 	<ol style="list-style-type: none"> ค่าใช้จ่ายในการผลิตสูง การมีโทรทัศน์จะจำกัดอยู่แต่เฉพาะประชากรที่อยู่ในเมืองใหญ่ๆ ชาวชนบทมีน้อย การเข้าถึงกลุ่มผู้เรียนจึงน้อยกว่า
4. เทปคาสเซท	<ol style="list-style-type: none"> ใช้ได้ดีในกรณีที่มีผู้เรียนมีจำนวนน้อย ทำให้สามารถทบทวนเนื้อหาที่เรียนได้จึงเป็นประโยชน์มากในการนำมาสอนเนื้อหาที่ต้องการทำซ้ำ เช่น การเรียนภาษา 	<ol style="list-style-type: none"> ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการสูงหากผู้เรียนจำนวนมาก ไม่สามารถใช้ได้ในกรณีที่มีผู้เรียนไม่มีเครื่องเล่นเทป แต่อาจแก้ไขได้โดยจัดกลุ่มผู้เรียน
5. การสอนเสริมโดยวิทยากรหรือผู้สอน	<ol style="list-style-type: none"> การสอนเสริมหรือการพบกลุ่ม แม้จะใช้เวลาน้อย ก็ปรากฏอย่างแน่ชัดแล้วว่าช่วยให้การสอนทางไกลได้ผลดีมากยิ่งขึ้น การสอนเสริมเป็นการสร้างแรงจูงใจผู้เรียน 	<ol style="list-style-type: none"> การสอนเสริมหรือการพบกลุ่มทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น บุคลิกภาพของผู้สอนมีความสำคัญมาก จึงจะต้องมีการพิจารณาคัดเลือกอย่างรอบคอบอาจทำให้เกิดผลเสียได้ง่าย

ประเภทของการฝึกอบรมทางไกล

การฝึกอบรมทางไกลเป็นระบบที่ได้นำแบบอย่างของระบบการศึกษาทางไกลมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับหลักการของการฝึกอบรมโดยทั่วไป ดังได้กล่าวแล้วว่า สื่อการสอนเป็นปัจจัยสำคัญในการฝึกอบรมทางไกลตามระบบสื่อของการฝึกอบรมไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรมทางไกลประเภทโครงสร้างสื่อหลัก-สื่อเสริม คือ ระบบ การฝึกอบรมที่ยึดสื่อใดสื่อหนึ่งเป็นสื่อหลัก โดยบรรจุเนื้อหาสาระ ทักษะ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ต้องการจะถ่ายทอดทั้งหมดลงในสื่อหลัก แล้วเสริมจุดอ่อนของสื่อหลักด้วยสื่อเสริมที่เหมาะสมในลักษณะต่างๆ ตามความจำเป็น การฝึกอบรมประเภทนี้มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ การฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก และการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อโสตทัศนเป็นหลัก

1.1 การฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก เป็นการฝึกอบรมที่บรรจุเนื้อหาสาระ ทักษะ ประสบการณ์ แนวคิด และเจตคติ ทั้งหมดตามหลักสูตร หรือตามวัตถุประสงค์โดยสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นเอกสารสิ่งพิมพ์แบบโปรแกรมที่ผู้รับการอบรมสามารถอ่านและฝึกปฏิบัติตามได้ด้วยตนเอง เช่น ชุดฝึกอบรมแบบโปรแกรมที่แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยของเนื้อหาสาระ หรืออาจเป็นตำราชุดหลายเล่ม ที่มีคู่มือการใช้และจัดโปรแกรมการอ่านให้ผู้รับการอบรมได้ศึกษา และฝึกปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมกับเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล แต่ขีดความสามารถของสื่อสิ่งพิมพ์มีข้อจำกัดในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระบางประเภทอยู่มากการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก จึงจำเป็นต้องมีสื่อเสริมเข้ามาช่วย เพื่อเสริมและเติมในส่วนที่สื่อพิมพ์ไม่สามารถถ่ายทอดได้ หรือถ่ายทอดได้ไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์สำหรับบางเรื่อง หรือบางบุคคลที่มีความสามารถและการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน สื่อเสริมอาจประกอบด้วย สื่อโสตทัศน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ปฏิสัมพันธ์โดยสื่อสารโทรคมนาคม ปฏิสัมพันธ์โดยบุคคล

1.2 การฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อโสตทัศนเป็นสื่อหลัก เป็นการฝึกอบรมที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ประสบการณ์ ทักษะ แนวคิด และเจตคติ ที่ต้องการฝึกอบรมโดยสื่อโสตทัศนและเสริมเติมเต็มส่วนที่ไม่ชัดเจน หรือขาดหายไปด้วยสื่อเสริมอื่นๆ ตามความเหมาะสมการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อโสตทัศนเป็นสื่อหลักนี้มีสื่อหลักได้หลายประเภทตามความเหมาะสม เช่น ในกรณีที่ผู้รับการอบรมอยู่กระจัดกระจาย ห่างไกล อาจจัดการฝึกอบรมทางไกลโดยใช้รายการวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อหลัก การฝึกอบรมทางไกลที่ใช้รายการวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อหลักการฝึกอบรมที่มุ่งให้ผู้รับการอบรมสามารถควบคุมการใช้สื่อและบริหารเวลาการฝึกอบรมด้วยตนเอง ก็อาจจัด

เป็นการฝึกอบรมทางไกลโดยใช้เทปบันทึกเสียงเป็นสื่อหลัก การฝึกอบรมด้วยตนเอง ก็อาจจัดเป็นการฝึกอบรมทางไกลโดยใช้เทปบันทึกเสียงเป็นสื่อหลัก การฝึกอบรมทางไกลโดยใช้เทปบันทึกภาพเป็นสื่อหลัก และการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อเทคนิคโสตทัศนเป็นสื่อหลัก การฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อโสตทัศนเป็นสื่อหลัก และการฝึกอบรมทางไกลที่ใช้สื่อเทคนิคโสตทัศนเป็นสื่อหลักจำเป็นต้องมีสื่อเสริมตามความเหมาะสมของแต่ละประเภท สื่อเสริมต่างๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม การปฏิสัมพันธ์โดยสื่อ และการปฏิสัมพันธ์โดยบุคคล

2. การฝึกอบรมทางไกลประเภทโครงสร้างเดี่ยว เป็นการฝึกอบรมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับการฝึกอบรมทางไกลประเภทโครงสร้างสื่อหลัก-สื่อเสริม คือ สื่อทุกสื่อที่นำมาใช้จะมีบทบาทเป็นสื่อหลัก ผู้เข้ารับการอบรมจะต้องศึกษาและฝึกปฏิบัติตามสื่อที่จัดไว้ทั้งหมดตามลำดับของชุดฝึกอบรมนั้นๆ การฝึกอบรมทางไกลประเภทโครงสร้างเดี่ยวมีลักษณะแตกต่างกัน 3 ประเภท คือ

2.1 การฝึกอบรมทางไกลรายบุคคล วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคือตั้งแต่ต้นจนจบ และแม้แต่การฝึกปฏิบัติหรือการทดลองต้องเป็นงานที่สามารถทำได้ด้วยตนเองคนเดียว ดังนั้น การออกแบบระบบการฝึกอบรมทางไกลรายบุคคลในชั้นการออกแบบหลักสูตรจะต้องเลือกเนื้อหาสาระ ประสบการณ์และทักษะที่เป็นงานรายบุคคล

2.2 การฝึกอบรมทางไกลกลุ่มกระจาย เป็นการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาสาระเป็นประสบการณ์ และงานที่ต้องฝึกด้านทักษะมาก หรือเป็นงานที่มีความละเอียด หรือมีอันตรายเป็นต้น การฝึกอบรมนั้นนอกจากจะมีชุดฝึกอบรมแล้ว ต้องมีผู้ให้การฝึกอบรมทำหน้าที่เป็นวิทยากรประจำกลุ่มด้วย วิทยากรประจำกลุ่มอาจเป็นผู้ให้การฝึกอบรม หรือคนใดคนหนึ่งในกลุ่มผู้รับการอบรมที่ได้รับการฝึกเพื่อเป็นวิทยากรสำหรับชุดฝึกอบรมนั้นๆ ก็ได้

2.3 การฝึกอบรมทางไกลแบบกลุ่มเครือข่าย เป็นการฝึกอบรมที่มีการติดต่อสื่อสารและให้การฝึกอบรมระหว่างผู้ให้การฝึกอบรมกับกลุ่มผู้รับการอบรมที่อยู่ห่างไกลโดยเครือข่ายสื่อสารและโทรคมนาคม เช่น เครือข่ายโทรทัศน์ เครือข่ายเคเบิลทีวี เครือข่ายไอเอสดีเอ็น เป็นต้น การฝึกอบรมทางไกลแบบนี้เป็นระบบเดียวกับการศึกษาทางไกล ระบบห้องเรียนทางไกล (Distance Class – room System : DCRS อ้างถึงในสุภากร ชีรสวัสดิ์, 2541)

3. การฝึกอบรมทางไกลร่วมมือ เป็นการฝึกอบรมที่มีการร่วมมือกันระหว่างสถาบัน การฝึกอบรม องค์กรของผู้รับการอบรม และสถานประกอบการร่วมกัน ตั้งแต่ขั้นวางแผนพัฒนา หลักสูตร การฝึกอบรม ตลอดจนปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการที่ให้ความร่วมมือการฝึกอบรมทางไกลร่วมมือมี 5 ประเภท คือ 1.การฝึกอบรมทางไกลแบบร่วมมือที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก 2.การฝึกอบรมทางไกลร่วมมือที่ใช้สื่อโสตทัศน์เป็นสื่อหลัก 3.การฝึกอบรมทางไกลแบบร่วมมือรายบุคคล 4.การฝึกอบรมทางไกลร่วมมือแบบกลุ่มกระจาย และ 5.การฝึกอบรมทางไกลร่วมมือแบบกลุ่มเครือข่าย

สรุปได้ว่าการฝึกอบรมทางไกลสามารถแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ๆ ตามระบบสื่อของการฝึกอบรมดังนี้ ประเภทแรกได้แก่การฝึกอบรมทางไกลประเภทโครงสร้างสื่อหลัก-สื่อเสริม มีลักษณะเด่นคือการยึดสื่อใดสื่อหนึ่งเป็นสื่อหลักในการฝึกอบรม อาจจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อโสตทัศน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ประเภทสองคือการฝึกอบรมทางไกลประเภทโครงสร้างเดี่ยว เน้นให้สื่อทุกสื่อที่นำมาใช้มีบทบาทเป็นสื่อหลัก และประเภทสุดท้ายคือการฝึกอบรมทางไกลแบบร่วมมือ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถาบันฝึกอบรม องค์กรของผู้เข้ารับการอบรมและสถานประกอบการเป็นหลัก ในการฝึกอบรมทางไกลแบบร่วมมือสามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยๆ ได้อีกตามระบบสื่อของการฝึกอบรม

ความสำคัญและประโยชน์ของการฝึกอบรมทางไกล

ในปัจจุบันมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางวิทยาการต่างๆ การฝึกอบรมทางไกลจึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในยุคข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

1. ความสำคัญของการฝึกอบรมทางไกล นิคม ทาแดง (2537) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกอบรมทางไกลไว้ดังนี้

1) การฝึกอบรมทางไกลสามารถแก้ปัญหาทรัพยากรมนุษย์ในยุคสังคมข่าวสารได้ เนื่องจากการศึกษา การเรียนการสอน และการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมสำคัญพื้นฐานสำหรับความอยู่รอดปลอดภัยและพัฒนาของบุคคลและสังคม ดังนั้นการศึกษา การเรียนการสอนและการฝึกอบรม จึงเป็นปัจจัยให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม และการเปลี่ยนแปลงของ

สังคมย้อนกลับมาเป็นปัจจัยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในกระบวนการทางการศึกษาการเรียนการสอน และการฝึกอบรม ในยุคสังคมเกษตรกรรมการฝึกอบรมมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปให้เยาวชนเลียนแบบ และทำตามอย่างผู้ใหญ่ในสิ่งที่ต้องการจะถ่ายทอดให้แก่เยาวชนในยุคสังคมอุตสาหกรรมมีองค์กรเกี่ยวกับการฝึกอบรมเกิดขึ้นมาก และพัฒนาวิธีการฝึกอบรมโดยใช้สื่อต่างๆ เข้าช่วย เพื่อให้ทันต่อความต้องการของสังคม ในยุคสังคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่การฝึกอบรมกลายเป็นกิจกรรมหลัก หรือเป็นหัวใจของการแข่งขันและความอยู่รอดของสังคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แม้องค์กรเกี่ยวกับการฝึกอบรมที่ได้พัฒนาตนเองต่อเนื่องจากยุคสังคมอุตสาหกรรม จะมีมากมายทั้งทางด้านปริมาณ และคุณภาพ อย่างไรก็ตามก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ดังนั้นองค์กรต่างๆ ของสังคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานด้านการฝึกอบรมภายในองค์กรของตน ไม่ว่าจะเป็้องค์กรใหญ่หรือเล็กขนาดใดก็ตาม ถึงอย่างนี้การฝึกอบรมก็ยังไม่เพียงพอและไม่ทันกับความจำเป็นและความต้องการของสังคม ปัจจุบันกล่าวได้ว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างยุคสังคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่กับยุคสังคมข่าวสาร ซึ่งลักษณะของสังคมโลกจากการรวมตัวเป็นกระจุกในลักษณะนครและมหานครไปเป็นสังคมแบบกระจาย หรือสังคมเครือข่าย ซึ่งมีองค์กรการผลิตและบริการขนาดย่อมเหมาะสมกับแต่ละชุมชนแต่จะมีเครือข่ายสื่อสารโยงใยกับองค์กรกลาง หรือองค์กรที่เป็นแม่ข่ายที่อยู่ห่างไกล ยุคสังคมข่าวสารในปัจจุบันนอกจากจะเป็นสังคมแบบกระจายแล้ว วิทยาการต่างๆ ยังมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมาก ถึงแม้สังคมจะทุ่มเทพทรัพยากรให้การฝึกอบรมอย่างเต็มที่การฝึกอบรมแบบเผชิญหน้าอย่างที่เคยกระทำมาเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถตอบสนองความจำเป็นและความต้องการในด้านนี้ได้ การฝึกอบรมทางไกลจึงเป็นหัวใจในการแก้ปัญหาทรัพยากรมนุษย์ในยุคสังคมข่าวสาร

2) การฝึกอบรมทางไกลสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคมได้เต็มที่ ในปัจจุบันการสื่อสารโทรคมนาคมและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ได้พัฒนาอย่างมากจนมีความสะดวก รวดเร็วและมีขีดความสามารถในการสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศทุกรูปแบบ ทั้งตัวอักษร กราฟฟิก เสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวในระบบสื่อสารเดียวกัน องค์กรหรือหน่วยงานที่ให้บริการสื่อและสารสนเทศไกลในรูปแบบต่างๆ มีมากมายและให้บริการได้ทั่วโลกอย่างฉับไว และได้ตอบกันได้ทันทีทันใด จึงเป็นผลให้กระบวนการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้าที่จะต้องรวบรวมผู้รับการฝึกอบรมไปยังสถานที่เดียวกัน เพื่อรับการฝึกอบรมกลายเป็นกระบวนการที่ไม่คุ้มค่าในด้านเวลา ทรัพยากรและแรงงานที่ใช้ นอกจากนั้นยังมีความเชื่อง้ำไม่ทันกับอัตราการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาระบบการฝึกอบรมทางไกลให้สอดคล้อง

และเหมาะสมที่จะนำเสนอและถ่ายทอดทางระบบสื่อสารและโทรคมนาคมจึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับยุคสมัยปัจจุบัน

3) การฝึกอบรมทางไกลสามารถเปลี่ยนแปลงได้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของวิทยาการต่างๆ ซึ่งได้ถูกศึกษาค้นคว้าและค้นพบอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่สังคมพัฒนาขึ้นมาใหม่แทบทุกวัน เป็นผลให้การทำงานและการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมไม่สามารถจะหยุดนิ่งอยู่กับที่ได้ การเรียนรู้หรือการฝึกอบรมในชีวิต คือการไม่แยกการทำงานกับการฝึกอบรมออกจากกัน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ทุกอาชีพในสังคมปัจจุบันซึ่งจะกระทำได้อย่างเหมาะสมก็โดยระบบการฝึกอบรมทางไกลที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ โดยสื่อในรูปแบบต่างๆ มากกว่าการเผชิญหน้ากับผู้ให้การฝึกอบรมเท่านั้น

ประโยชน์ของการฝึกอบรมทางไกล ในการฝึกอบรมนั้นไม่ว่าจะเป็นการฝึกอบรมแบบในห้องหรือโดยวิธีการสอนทางไกลต่างก็มีประโยชน์ที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือนอกจากจะช่วยพัฒนาข้าราชการให้ได้รับความสำเร็จและมีสัมฤทธิ์ผลในงานเพิ่มมากขึ้นแล้ว ยังนำความสำเร็จมาสู่องค์กรหรือหน่วยงานเป็นส่วนรวมด้วย ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้ (อุทัย หิรัญโต, 2523)

1. การฝึกอบรมจะทำให้ระบบวิธีการปฏิบัติงานดีขึ้น
2. การฝึกอบรมจะช่วยลดค่าใช้จ่าย แรงงานและเวลาในการปฏิบัติงานให้น้อยลง
3. การฝึกอบรมจะช่วยลดเวลาเรียน วิธีการปฏิบัติงานให้น้อยลง
4. การฝึกอบรมจะช่วยแบ่งเบาภาระการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชาให้น้อยลง
5. การฝึกอบรมจะทำให้การบริหาร การควบคุมงาน การติดต่อสื่อสารการประสานงานดีขึ้น
6. การฝึกอบรมจะทำให้เจ้าหน้าที่มีสมรรถภาพสูงขึ้น
7. การฝึกอบรมจะทำให้เจ้าหน้าที่ทำงานอย่างมีชีวิตชีวามากขึ้น

ในการจัดฝึกอบรมทางไกลโดยใช้ระบบการสอนทางไกลนี้ มีข้อดีสรุปได้ ดังนี้

(กร สกาว, 2527)

1. เป็นระบบการศึกษาที่สามารถขยายบริการการให้ความรู้ไปสู่ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลได้ดีกว่าในระบบอื่น

2. เปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างกว้างขวางให้กับผู้ที่อยู่ห่างไกลแหล่งวิชา ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเขาเหล่านั้นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างมีอิสระ
3. ความรู้จากแหล่งความรู้ ถูกส่งออกไปถึงผู้เรียนถึงที่ทุกหนทุกแห่ง เป็นการสร้างแนวความคิดใหม่ในเรื่องการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นแก่คนทั่วไป
4. เป็นระบบการเรียนรู้ที่ฝึกให้คนมีวินัยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. เมื่อพิจารณาในแง่ของการลงทุนทางการศึกษาแล้วก็จะพบว่า การให้การศึกษาระบบทางไกลนี้เป็นการลงทุนที่ถูก เมื่อเทียบกับจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่รับบริการจำนวนมากแล้วคุ้มค่ากับการลงทุน

นอกจากนี้การนำเอาวิธีการสอนทางไกลมาปรับใช้ในการฝึกอบรมข้าราชการในส่วนภูมิภาคนั้นยังมีประโยชน์ คือ (สมนึก แผลกสนอง, 2539 อ้างถึงใน สุภาภรณ์ ธีรสวัสดิ์, 2541)

1. ข้าราชการในส่วนภูมิภาคที่ไม่มีโอกาสมาฝึกอบรมข้าราชการในส่วนกลาง
2. การพัฒนาข้าราชการภูมิภาคกระทำได้อย่างทั่วถึง และทันต่อความต้องการ
3. เป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่องตลอดชีวิตราชการ
4. ไม่ต้องละทิ้งหน้าที่ราชการไปเข้ารับการฝึกอบรมแบบเข้าชั้นเรียน
5. ประหยัดงบประมาณมากกว่าการฝึกอบรมแบบเข้าชั้นเรียน
6. ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนวิทยากรที่ใช้ในการอบรมข้าราชการ

สรุปได้ว่าการฝึกอบรมทางไกลเป็นการฝึกอบรมที่สามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเล็งเห็นในประโยชน์ของการฝึกอบรมทางไกล เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กรได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การที่บุคคลจะดำรงตนอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุข บุคคลจำเป็นต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้ทันสมัยอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่อยู่ในวัยศึกษาหรือวัยทำงาน เพราะถือเป็นกำลังสำคัญที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศในฐานะทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพรูปแบบหนึ่งของการ

พัฒนาบุคคลที่ได้รับความสนใจและนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในการพัฒนาข้าราชการ ได้แก่ การฝึกอบรมซึ่งเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบ เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการทำงานอย่างถูกต้อง อันเป็นผลให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจสรุปสั้นๆ ว่า "การฝึกอบรม เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้น เพื่อปรับปรุงการทำงานของผู้ปฏิบัติหรือเจ้าหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น" (Nadler, 1970 อ้างถึงใน จินตนา บิลมาศ และคณะ, 2532) แต่จากข้อจำกัดที่พบในหน่วยงานการฝึกอบรม ของหน่วยราชการรัฐวิสาหกิจกรมและเอกชน คือ การไม่สามารถจะพัฒนาผู้ปฏิบัติงานได้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่จะกระจายอยู่ในส่วนภูมิภาค การฝึกอบรมทางไกลจึงเป็นทางออกที่น่าจะเป็นไปได้ประการหนึ่งในการแก้ไขข้อจำกัดความดังกล่าว

จากแนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการฝึกอบรมทางไกลจะเป็นการจัดระบบของกระบวนการเรียนการสอน ที่มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลา สถานที่โดยยึดเอาความสะดวกและความพร้อมของผู้เรียนเป็นหลัก มีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ โดยอาศัยสื่อต่างๆ ในการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ (Print Media) สื่อโสตทัศนวัสดุ (Audio-Visual Media) สื่อกิจกรรมการฝึกปฏิบัติ (Practical Activities) และสื่อกิจกรรมระหว่างบุคคล (Interpersonal Activities)

แนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนรายบุคคล

จันทรฉาย เตมียาการ (2529 อ้างถึงใน นภาพร สิงห์ดี, 2531) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนรายบุคคล ดังนี้

1. ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคลของ สกินเนอร์ (Skinner, 1968) นักการศึกษา ซึ่งได้นำเอาหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งอาจแตกต่างทางด้านร่างกาย ความแตกต่างด้านอารมณ์ ความแตกต่างด้านสังคม ความแตกต่างด้านสติปัญญา ความแตกต่างด้านความต้องการ ฯลฯ

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับความพร้อมของ บรูเนอร์ (Bruner, 1915) ได้กล่าวว่า การจัดระบบระเบียบของเนื้อหาให้สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน ควรเรียงจากประสบการณ์ง่ายไปหาประสบการณ์ที่ยาก และเพื่อจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับความเจริญของงามสติปัญญาของผู้

เรียนแล้ว อายุของผู้เรียนจะไม่เข้ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เลย มนุษย์เราสามารถเรียนรู้วิชาพื้นฐานต่างๆ ได้ไม่ว่าจะอายุเท่าไร เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ของ ธอร์นไดค์ (Thorndike)

3.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดได้เมื่อมีความพร้อม ถ้าเมื่อถึงวุฒิภาวะ (Maturity) ย่อมมีผลทำให้กิจกรรมในขั้นนั้นได้สำเร็จ ความพอใจย่อมตามมากับความสำเร็จ และทำให้กิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะย่อมทำกิจกรรมล้มเหลว ความไม่พอใจก็จะมาพร้อมกับความล้มเหลวนั้นด้วย

3.2 กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) กล่าวว่า เมื่อมีการฝึกทำบ่อยๆ มีการทดสอบความสามารถ แล้วตามด้วยแรงเสริม ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับแรงเสริมจะแน่นขึ้น จนเกิดความเคยชิน แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่มีการทำบ่อยๆ ย่อมขาดตอนและอ่อนล้าไปในที่สุด

3.3 กฎแห่งความพอใจ (Law of Effect) เมื่อมีการให้แรงจูงใจ การให้รางวัล และการเสริมแรง เป็นความพอใจ ก็จะส่งผลให้แสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนรายบุคคลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการจัดระบบการเรียนที่คำนึงถึงการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน ระบบการเรียนควรเรียงจากง่ายไปหายาก และเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ถาวร จะต้องมีการฝึกหัดและมีการเสริมแรงบ่อยๆ เป็นประการสำคัญ

การเรียนการสอนรายบุคคล

การเรียนการสอนรายบุคคล การศึกษารายบุคคล หรือที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่าการศึกษาตามเอกัตภาพ หมายถึง การเรียนการสอนที่เน้นถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยเฉพาะในเรื่องของทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจ แรงจูงใจ วินัยในตนเอง จุดมุ่งหมาย ความสามารถในการแก้ปัญหา และการคาดการณ์ของผู้เรียน โดยมีผู้สอนทำหน้าที่ให้ความสะดวกในการเรียน เป็นผู้แนะนำ เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้วิเคราะห์ และเป็นผู้กำหนดกิจกรรมการเรียน การประเมินผล การรายงานผลการเรียนของผู้เรียนแต่ละคน (Dunn, 1972 อ้างถึงใน กิตานันท์ มลิทอง, 2531)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำนิยามของการเรียนการสอนรายบุคคลไว้อีกมากมายที่น่าสนใจและสำคัญมีดังนี้

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2524) ได้ให้ความหมายว่า “เป็นกระบวนการที่กำหนด เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนมีโอกาสที่จะตรวจสอบความต้องการของตน เลือกวิชาสอน หรือวิธีเรียนที่เหมาะสมกับตน ก้าวไปตามความสามารถของตน และมีโอกาสทราบความก้าวหน้าของตนอย่างสม่ำเสมอ”

เชียรศรี วิวิธศิริ (2527) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การจัดผู้เรียน เพื่อที่จะให้เรียนได้ด้วยคนเดียว เช่น การศึกษาหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป การสอนทางไปรษณีย์ การสอนโดยใช้ระบบการศึกษาทางไกล หรือการสอนแบบตัวต่อตัว

รัตนา พุ่มไพศาล (2529) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการสอนที่ให้อิสระเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการศึกษาหาความรู้อย่างเต็มที่ โดยยึดความแตกต่างรายบุคคล การสอนรายบุคคลสามารถจัดได้หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีพื้นฐานร่วมกัน คือ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนมีเสรีภาพในการเรียน แล้วศึกษาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ และความสามารถ

จากความหมายต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า การสอนบุคคลเป็นลักษณะการจัดระบบการเรียนการสอนรายบุคคล เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยยึดความแตกต่างเป็นรายบุคคล อีกทั้งมีหลักการพื้นฐานในการเรียนการสอนระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ให้นักเรียนทำโดยอิสระ แล้วมีการเสริมแรงด้วยรูปแบบและวิธีต่างๆ และมีการประเมินผลงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับความรู้ความก้าวหน้าของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนรายบุคคล จันทรชัย เตมียาการ (2529 อ้างใน นภาพร สิงห์ดี, 2531) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การเรียนการสอนรายบุคคล มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อสนองความแตกต่างที่มีต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนมีความแตกต่างที่สำคัญคือ อัตราเร็วช้าในความสัมฤทธิ์ วิธีการเรียน ความสามารถ และความสนใจ
2. เพื่อส่งเสริมหลักสูตรมุ่งไปที่ผู้เรียน (The Student-Centered Curriculum) โดยหลักสูตรมุ่งไปที่ผู้เรียนเป็นหลัก แทนที่จะให้ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน เปลี่ยนเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทางการเรียนการสอน แทนที่ครูจะเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียนแต่เพียงอย่างเดียวดังการเรียนการสอนปกติ (Traditional Instruction) ก็พยายามหาทางให้ผู้เรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะแหล่งข้อมูล

3. การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีระบบ การจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่าง เป็นระบบนั้น จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนี้ได้มีความน่าเชื่อถือ โดยได้จากการควบคุมคุณ ภาพของกระบวนการ ซึ่งเริ่มจากการมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน มีวิธีการที่ได้จัดเตรียมไว้แล้วอย่าง พร้อมสรรพล่วงหน้า และมีการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขอย่างตรงจุดที่สุดเท่าที่จะทำ ได้

การศึกษาด้วยตนเอง (Self – Directed Learning)

การศึกษาด้วยตนเอง (Self – Directed Learning) เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบ ในการเรียนของตนเองเป็นหลัก โดยเป็นผู้วางแผนการเรียน คิดหาวิธีเรียน การปฏิบัติตน ใน การเรียนทั้งที่เป็นกิจกรรมการเรียน การฝึกปฏิบัติ การจัดเวลาเรียน สถานที่และสภาพแวดล้อม ทางการเรียน รวมทั้งประเมินการเรียนรู้ของตนเอง (Merriam and Caffarella, 1991; Caffarella and O'Donnell, 1989) การศึกษาด้วยตนเองจึงเป็นหนทางหรือวิธีการที่นำมาสู่การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่ค้นพบใหม่ๆ อยู่เรื่อยๆ トラบใดก็ตามที่บุคคลคิดถึง สิ่งที่ตนเองสนใจ หรือเห็นความสำคัญต่อการเรียนรู้ของตน บุคคลจะยินดีที่จะทำการศึกษาค้นคว้า ด้วยตนเอง (Houle, 1984) การศึกษาด้วยตนเองจึงเป็นการศึกษาที่มีลักษณะที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนตามความสะดวกและความสนใจ ทั้งนี้ผู้เรียน สามารถกระทำได้ทั้งในการศึกษาในระบบ หรือที่เป็นการศึกษานอกระบบก็ได้เช่นกัน (Merriam and Caffarella, 1991; Willen, 1984)

การศึกษาด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ในแง่ของการเรียนการสอน Chang และคณะ (1983) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการเรียนของผู้เรียนโดยไม่ต้องมีผู้สอนปรากฏอยู่ โดยการใช้สื่อหรือวิธีการอย่างอื่นที่ทดแทนการสอนของผู้สอน ซึ่งอาจจะเลือกใช้ได้ตามความ เหมาะสม เช่น เอกสาร ตำราที่เป็นสิ่งพิมพ์ หรืออาจใช้สื่อการสอนอย่างอื่น เช่น โทรทัศน์ หรือ คอมพิวเตอร์ ตามความหมายของ Chang และคณะ จึงมีความหมายที่สอดคล้องกับการจัดการ ศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยการใช้อสื่อทางไกล (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2534)

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาด้วยตนเอง คือเป็นการศึกษาที่ผู้ศึกษามี อิสระในการศึกษาของตนเอง ซึ่งในประเด็นของความเป็นอิสระนี้ Orborne (1985) แสดงทัศนะว่า การศึกษาด้วยตนเองในระบบการศึกษาทางไกล ผู้เรียนควรมีอิสระที่จะเลือกใช้เวลา หรือกำหนด

เวลาสำหรับการเรียนของตนเอง รวมทั้งกำหนดวันเวลาสำหรับการสอนของตนเอง โดยในทางปฏิบัติในส่วนของนักเรียนนั้น สถาบันการศึกษาอาจกำหนดเวลาเรียนไว้เป็นช่วงเวลากว้างๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเวลาเรียนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม Candy (1991) เชื่อว่าผู้เรียนจะมีอิสระในการเรียนอยู่ในระดับหนึ่งโดยไม่มีอิสระโดยสมบูรณ์เสียทีเดียว ซึ่งในทางปฏิบัติสถาบันศึกษามักจะกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตร รวมทั้งการวัดและประเมินผลทางการเรียน โดยผู้เรียนมีอิสระในการจัดกิจกรรมการศึกษาด้วยตนเองเพื่อให้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน

จากการศึกษาวิจัยและการสัมภาษณ์ผู้ที่ศึกษาด้วยตนเองของ Tough (1979) สรุปได้ว่าบุคคลมีความสามารถอย่างหลากหลายในการวางแผนและนำตนเองเพื่อให้ตนเองสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ โดยมีขั้นตอนในการศึกษาด้วยตนเองทั้งหมด 13 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดสาระความรู้และทักษะที่จะเรียนรู้
2. กำหนดกิจกรรมการเรียนที่เฉพาะเจาะจง วิธีการเรียนรู้รวมทั้งทรัพยากรหรือเครื่องมือในการเรียนรู้
3. กำหนดสถานที่ที่จะเรียน
4. ตั้งเป้าหมายการเรียนที่เฉพาะเจาะจง
5. กำหนดเวลาที่จะเริ่มเรียน
6. กำหนดก้าวเดิน หรือขั้นตอนความก้าวหน้าในการเรียน
7. ประเมินระดับความรู้และทักษะของตนเองเพื่อมุ่งใจในการศึกษาเพิ่มเติม
8. ค้นหาสิ่งที่ทำให้เรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ หรือหาทางป้องกันสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้
9. แสวงหาทรัพยากร เครื่องมือการศึกษาให้เพียงพอ
10. เตรียมหรือจัดสภาพห้องหรือสถานที่ที่ใช้เรียน หรือจัดเงื่อนไขทางกายภาพต่างๆ ให้มีความพร้อมที่จะเรียน
11. สำรองหรือหาเงินไว้ใช้เมื่อยามจำเป็นที่ต้องใช้ทรัพยากรในการเรียน ทั้งที่เป็นบุคคล และทรัพยากรที่ไม่เป็นบุคคล
12. หาเวลาสำหรับการเรียน
13. พยายามก้าวขั้นตอนการเรียนให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน

ในส่วนของขั้นตอนหรือวิธีในการศึกษาด้วยตนเอง Knowles (1975) ได้สรุปขั้นตอนในการศึกษาด้วยตนเองไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. วินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้
2. สร้างเป้าหมายในการเรียนรู้
3. กำหนดทรัพยากรบุคคลรวมทั้งวัสดุที่ใช้ในการเรียน
4. เลือกและกระทำวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม
5. ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Merriam and Caffarella (1991) ได้สรุปว่ากระบวนการศึกษาด้วยตนเองมีความคล้ายคลึงกับกระบวนการศึกษาในระบบ ดังนั้นผู้เรียนจึงเรียนรู้จากการศึกษาด้วยตนเองเช่นเดียวกับการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ ดังนั้นการเรียนรู้ของผู้ที่ศึกษาด้วยตนเองจึงเป็นการเรียนรู้ตามนิยามของการเรียนรู้ของนักจิตวิทยาที่ให้ความหมายโดยสรุปว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัดของแต่ละบุคคล หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการที่ผู้เรียนปรับตนเองเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย (สุรงค์ ใคว์ตระกูล, 2533)

ทฤษฎีการเรียนรู้พื้นฐานที่สามารถอธิบายการเรียนรู้ของผู้ที่ศึกษาด้วยตนเองหรือผู้ที่ศึกษาทางไกลที่สำคัญมีดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ของ B.F. Skinner มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเรียนรู้ภายใต้เงื่อนไขการเสริมแรง ซึ่งในด้านการศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการจัดวางเงื่อนไขการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปแบบของการสอนทางไกลได้ด้วยตนเอง โดยมีข้อมูลป้อนกลับหรือคำเฉลยทำหน้าที่เป็นตัวเสริมแรงเมื่อตอบคำถามหรือทำกิจกรรมถูกต้อง
2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ (Discovery Learning) ของ Jerome Bruner โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ประมวลข้อมูลข่าวสารจากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสำรวจสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยกระบวนการทางปัญญาที่จะเกิดจากการค้นพบเนื่องจากผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็นจึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการสำรวจ สภาพแวดล้อม

ล้อมและเกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบขึ้น การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จากการจัดสภาพการเรียนรู้ จากผู้สอน จะเป็นการกระตุ้นให้รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง และจะช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและจำได้นาน

3. การเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Verbal Learning) ของ David Ausubel เป็นทฤษฎีที่เน้นว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นถ้าสิ่งที่เรียนรู้ใหม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เดิม ซึ่งจะทำให้การรู้นั้นมีความหมาย สามารถเรียนรู้ได้ทั้งจากการฟังบรรยาย หรือศึกษาจากบทเรียนสำเร็จรูป

4. ทฤษฎีตามแนวมนุษยนิยมของ Carl Rogers มีแนวคิดที่ว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่บุคคลมีความโน้มเอียงตามธรรมชาติที่จะพัฒนาตนเองในทุกๆ ด้าน ดังนั้นผู้เรียนจึงเป็นผู้ที่กำหนด ควบคุมและเลือกเป้าหมายที่จะศึกษาด้วยตนเอง ตามลักษณะของเอ็กโตบุคคล ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนรับรู้่ววิชาที่เรียนมีความหมายและมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของชีวิตผู้เรียน และเป็นการลงมือกระทำของผู้เรียนเองที่ตนเองมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Knowles โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แตกต่างไปจากการเรียนรู้ที่เกิดจากการสอนให้กับเด็ก โดยมีหลักการ 5 ข้อดังนี้

5.1 เมื่อบุคคลเติบโตและมีวุฒิภาวะบุคคลจะเปลี่ยนอัตมโนทัศน์การเป็นผู้พึ่งพาหรือขึ้นต่อผู้อื่นเป็นผู้ที่มีอิสระหรือเป็นผู้ที่นำตนเองได้

5.2 เมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์จะเป็นผู้ที่ค้นหา แสวงหาประสบการณ์จนเปี่ยมไปด้วยแหล่งของการเรียนรู้

5.3 เมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะ จะมีความพร้อมที่จะเพิ่มผลผลิตของความรู้ที่เป็นการพัฒนาตนเอง

5.4 ผู้ใหญ่จะมีแนวทางในการเรียนรู้ที่ยึดปัญหาเป็นศูนย์กลาง (Problem-Centered) มากกว่าการยึดสาระเป็นศูนย์กลาง (Subject-Centered)

5.5 ผู้ใหญ่มีแนวโน้มที่จะทำตามสิ่งจูงใจภายในตนเองมากกว่าสิ่งจูงใจภายนอก

ตามทฤษฎีของ Knowles ผู้เรียนจะมีความรู้สึกรักอยากเรียนเมื่อมีสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก ความพร้อม มีเป้าหมายในการเรียนของตน ยอมรับที่จะมีความรับผิดชอบในการวางแผนการเรียนของตน และปฏิบัติในการเรียนรวมทั้งแสดงความก้าวหน้าในการเรียนของตน

จากทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้กล่าวมา สามารถอธิบายการเรียนรู้ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนที่ศึกษาด้วยตนเองสามารถเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับการศึกษาจากผู้อื่นหรือการศึกษาในระบบอย่างไรก็ตาม การที่ผู้ที่ศึกษาด้วยตนเองจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นกับองค์ประกอบการเรียนการสอนที่จะต้องมีความสัมพันธ์ทั้งผู้สอน เนื้อหา และผู้เรียน ซึ่งแม้ว่าการศึกษาด้วยตนเอง เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรงมากนัก แต่ก็มีปฏิสัมพันธ์กันทางอ้อมโดยผ่านสื่อที่ถ่ายทอดเนื้อหาและประสบการณ์โดยผู้สอน บทบาทการเรียนรู้ส่วนใหญ่ จึงอยู่ที่ตัวผู้เรียนเองที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์กับสื่อ โดยการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด

การศึกษาด้วยตนเองในระบบการศึกษาทางไกล

เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ซึ่งได้แก่ เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติประจำชุดวิชาเป็นกิจกรรมหลัก พร้อมทั้งทำกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในเอกสารการสอนให้ครบถ้วน นอกจากนี้ยังมีการเรียนโดยอาศัยสื่อเสริมและการเข้าร่วมกิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์ จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในการศึกษาด้วยตนเองจากสื่อหลัก วิธีการศึกษาด้วยตนเองนั้นมีหลายวิธี ซึ่งฝ่ายแนะแนวการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2539) ได้เสนอวิธีการที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาด้วยดีและสอดคล้องกับระบบการศึกษาทางไกลที่สามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. วางแผนการศึกษาด้วยตนเอง โดยปฏิบัติดังนี้

1.1 สำนววจเวลาว่างของตนเองแล้วลงทะเบียนเรียนให้เหมาะสมกับเวลาที่สามารถจะทุ่มเทให้กับการศึกษาได้ การศึกษา 1 ชุดวิชาควรมีเวลาศึกษาประมาณ 6-12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ หรือวันละ 1-2 ชั่วโมง

1.2 กำหนดตารางเวลาประจำวันสำหรับการศึกษาเอกสารการสอน โดยศึกษาแต่ละครั้งประมาณ 1-2 ชั่วโมง หรือศึกษาให้จบอย่างน้อย 1 ตอน

1.3 สำนววจเวลาออกอากาศรายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งตารางสอนเสริมชุดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนในแต่ละภาคการศึกษา แล้วบันทึกช่วงเวลาการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงและรายการวิทยุโทรทัศน์ รวมทั้งกำหนดวัน-เวลาและสถานที่ที่จะเข้ารับการสอนเสริม

2. ปฏิบัติตามแผนการศึกษาด้วยตนเอง เมื่อได้วางแผนการศึกษาด้วยตนเองแล้ว นักศึกษาควรปฏิบัติตามแผนของตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอดังนี้

2.1 การศึกษาเอกสารการสอนด้วยตนเอง นักศึกษาควรปฏิบัติตามวิธีการศึกษาที่กำหนดไว้ในแต่ละชุดวิชาตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1.1 อ่านแผนการสอนประจำหน่วย เริ่มตั้งแต่หน่วยที่ 1 จะทำให้มองเห็นภาพรวมทั้งหมดของเนื้อหาสาระที่กำลังจะอ่าน

2.1.2 ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนในแบบฝึกปฏิบัติเพื่อวัดพื้นฐานความรู้เดิมของนักศึกษาว่ามีความรู้ในเนื้อหาที่จะศึกษามากน้อยเพียงใด

2.1.3 อ่านแผนการสอนประจำตอน เพื่อจะได้ทราบภาพรวมของเนื้อหาในส่วยย่อยของหน่วย

2.1.4 อ่านเนื้อหาสาระในแต่ละตอน

2.1.5 บันทึกสาระสำคัญและทำกิจกรรมตามที่กำหนด

2.1.6 เมื่ออ่านเนื้อหาและทำกิจกรรมครบ 1 หน่วย แล้ว ให้ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนเพื่อทดสอบว่า มีความเข้าใจและมีความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมมากน้อยเพียงใดหรือยังไม่เข้าใจในเนื้อหาส่วนใด เพื่อที่จะย้อนกลับไปศึกษาในส่วนที่ไม่เข้าใจต่อไป

2.1.7 ศึกษาหน่วยต่อไป โดยปฏิบัติเช่นเดียวกับกลวิธีการศึกษาในหน่วยที่ผ่านมา

2.2 การศึกษาจากสื่อเสริมอื่นๆ หากนักศึกษามีเวลาพอที่จะศึกษาสื่อเสริมอื่นๆ อันได้แก่ รายการวิทยุกระจายเสียง รายการวิทยุโทรทัศน์ เข้ารับการสอนเสริมนักศึกษาควรแบ่งเวลาส่วนหนึ่งเพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ อติวัฒน์ พรหมสา (2533) ได้แนะนำวิธีการศึกษาด้วยตนเองโดยอาศัยกระบวนการปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนดังนี้

1. การบริหารเวลา
2. การวางแผนการศึกษา
3. การควบคุมตนเอง ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้
 - 3.1 การตั้งเป้าหมาย
 - 3.2 การควบคุมสิ่งเร้าหรือสภาพแวดล้อม

3.3 การเตือนตนเอง

3.4 การประเมินตนเอง

3.5 การให้รางวัลตนเอง

4. เทคนิควิธีการเรียนรู้ต่างๆ เช่น เทคนิคการอ่านแบบต่างๆ เทคนิคการจดย่อ เทคนิคการจำ เป็นต้น

สรุปได้ว่าการศึกษาด้วยตนเอง เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียนรู้ที่วางไว้ โดยศึกษาด้วยตนเองจากสื่อหลักและสื่อเสริม ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในระบบทางไกลที่มุ่งให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองตามความพร้อมและความสนใจ โดยศึกษาผ่านสื่อทางไกลประเภทต่างๆ

แนวความคิดเกี่ยวกับชุดการเรียนด้วยตนเอง

ความหมายของชุดการเรียนด้วยตนเอง

ชุดการเรียนด้วยตนเองเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยยึดหลักการของการสร้างชุดการสอน เป็นชุดฝึกอบรมประเภทหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเสริมสมรรถภาพแก่ผู้เรียน ซึ่งความหมายของชุดการเรียนด้วยตนเองและชุดการสอนมี ความหมายใกล้เคียงกัน ดังที่มิ้นกการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับชุดการเรียนด้วยตนเองไว้หลายท่าน สรุปได้ดังนี้

ชุดการเรียนด้วยตนเอง (Self-Learning package) เป็นชุดการเรียนรายบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยอาศัยสื่อประสมเป็นสื่อที่ช่วยในการเรียนรู้ ในแต่ละชุดการเรียนจะประกอบด้วยคำชี้แจง หัวข้อ จุดมุ่งหมาย การประเมินผลเบื้องต้น เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน และการประเมินผลขั้นสุดท้าย โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามขีดความสามารถของแต่ละบุคคล (กาญจนา เกียรติประวัติ, 2524; นิพนธ์ สุขปรีดี, 2525; วีระ ไทยพานิช, 2529; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2530; อธิชัย ปุรณโชติ, 2532; พิเศษ ภัทรพงษ์, 2540; Duan, 1973 and Rowntree, 1981)

องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันในรายละเอียด ซึ่งแต่ละหน่วยงานและสถาบันการศึกษาจัดทำขึ้นมาเพื่อความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนา มีนักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

ลัดดา สุขปรีดี (2523) กล่าวถึงชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมของบทเรียน
2. ข้อทดสอบก่อนเรียนมีจุดหมายเพื่อวัดความรู้เดิมของผู้เรียนว่ามีพื้นฐานเกี่ยวกับ

บทเรียนมากน้อยเพียงใด

3. บัตรแนะนำวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. สื่อการเรียนรู้
5. ข้อทดสอบหลังเรียน

นิรมล ศตวุฒิ (2526) ได้อธิบายส่วนประกอบหลักของชุดการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคลคือ

1. เป้าหมาย (Goal) เป็นการกำหนดผลที่ต้องการขั้นสุดท้ายที่ผู้เรียนควรได้รับเมื่อเรียนจบแล้วการกำหนดเป้าหมายในชุดการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคลนี้ อาจกำหนดเป็นเป้าหมายของบทเรียนแต่ละหน่วยใหญ่ หรือเป้าหมายของวิชานั้น ส่วนในหน่วยย่อยหรือในบทเรียนแต่ละเรื่อง จะมีการกำหนดเฉพาะจุดประสงค์เท่านั้น

2. จุดประสงค์ (Objective) คือการกำหนดผลที่ต้องการเฉพาะของเนื้อหาบทเรียนแต่ละตอนซึ่งเห็นได้ชัดเจนและเข้าใจตรงกันว่าผลคืออะไร จะได้มาด้วยวิธีใดในระดับคุณภาพขนาดใดนั่นคือ กำหนดผลที่คาดหวังในรูปของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objective)

3. แนวคิดที่ควรรู้ (Ideas to be Learned) ประกอบด้วยแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้เรียนกำลังจะเรียนเพื่อช่วยให้การศึกษามีประสิทธิภาพ จัดหมวดหมู่ และแก้ปัญหาในรายละเอียด เนื้อหาบทเรียนต่อไปและเมื่อเรียนจบแล้วผู้เรียนก็จะได้รับแนวคิดที่ควรรู้

4. การประเมินผลตนเองก่อนเรียน (Pre-assessment) เพื่อตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนจะได้ทราบว่าตนเองมีความรู้เนื้อหาที่กำลังจะเรียนในเรื่องใดบ้าง จะได้ตัดสินใจเริ่มเรียนในกิจกรรมใดก่อน และกิจกรรมใดบ้างไม่ต้องเรียน การประเมินตนเองอาจใช้แบบทดสอบหรือหลักฐานที่ผู้เรียนได้ผ่านการเรียนมาแสดง

5. กิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Activity) เป็นขั้นตอนที่เสนอแนะให้ผู้เรียนปฏิบัติ ตามเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์กิจกรรมการเรียนนี้โดยเรียนไปตามลำดับขั้นตอน ผู้เรียนบางคนอาจจะต้องทำทุกกิจกรรมหรืออาจทำกิจกรรมลำดับหลังๆ เลยก็ได้ถ้ามีความสามารถ

6. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลว่าผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์หรือไม่อาจใช้วิธีการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบหรือให้ผู้เรียนเสนอผลงานในรูปแบบใดก็ได้ตามที่กำหนดไว้สอดคล้องกับจุดประสงค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีรูปแบบที่ แตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาที่จัดทำขึ้นมาเพื่อความ เหมาะสมและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ คือ

1. แนวคิดสำคัญ หลักการและเหตุผล
2. จุดประสงค์
3. การประเมินผลเบื้องต้น
4. กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ
5. การประเมินผลหลังเรียน

1. แนวคิดสำคัญ จะอธิบายภาพรวมหรือความเป็นมาของชุดการเรียนรู้นี้เกี่ยวกับ สมมุติฐานความเชื่อ โครงสร้างและรูปแบบชุดการเรียนรู้ระบุว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานอะไรบ้างที่ จำเป็น แนวคิดสำคัญที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากการศึกษาชุดการเรียนรู้นี้ กระบวนการทำ กิจกรรมหรือการแสวงหาความรู้ สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนออกมาในภาพรวมให้ผู้เรียนเห็นได้อย่างชัดเจนเป็นอันดับแรก

2. จุดประสงค์การเรียนรู้ จะเป็นสิ่งกำหนดทิศทางการเรียนในเรื่องนี้ว่ามีความคาดหวังจะให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในเรื่องใด จุดประสงค์การเรียนรู้จะมีความชัดเจนและชี้ทาง ไปสู่การออกแบบกิจกรรม การเสนอเนื้อหาและการประเมินผล

3. การประเมินผลเบื้องต้น จุดประสงค์ของการประเมินผลเบื้องต้นของชุดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง มี 2 ลักษณะขึ้นอยู่กับการออกแบบคือ

3.1 ต้องการจะตรวจสอบความรู้ของผู้เรียน ว่ามีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะเรียน และความพร้อมมากน้อยเพียงใด การทดสอบจะกระทำเฉพาะความรู้พื้นฐานเท่านั้น จะไม่วัดสาระความรู้ที่มีอยู่ในชุดการเรียน

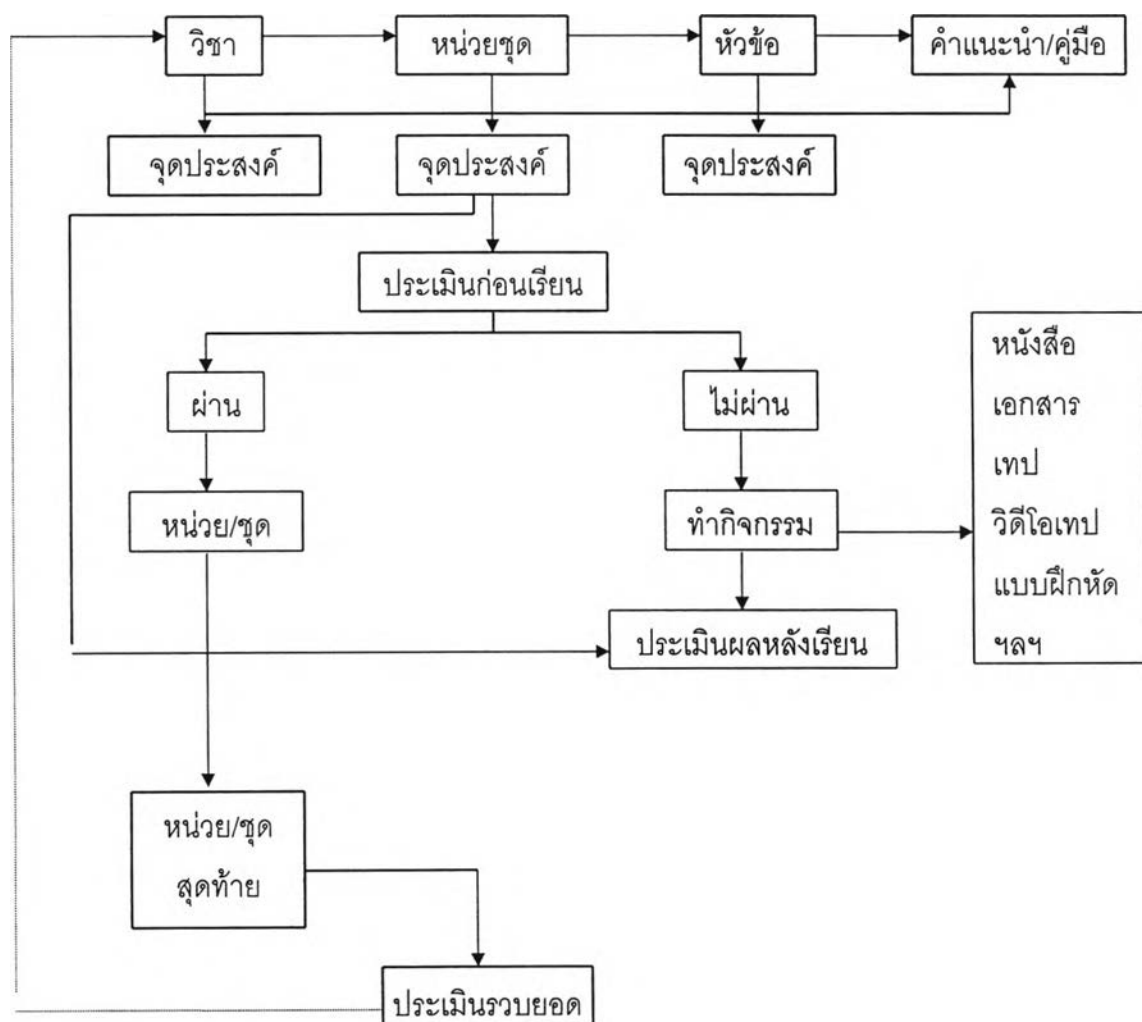
3.2 ต้องการจะวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนเกี่ยวกับสาระความรู้ในชุดการเรียนว่ามีความรู้ในระดับเกณฑ์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด และผู้ที่มีความรู้ในระดับเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วก็สามารถผ่านไปเรียนชุดอื่นไปได้ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนไม่เสียเวลาต้องมาเรียนซ้ำเป็นการส่งเสริมความสามารถการเรียนของแต่ละบุคคล

การประเมินผลเบื้องต้นนี้จำเป็นจะต้องมีหรือไม่มีนั้น ขึ้นอยู่กับการออกแบบชุดการเรียนและธรรมชาติของแต่ละวิชา

4. กิจกรรมการเรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนนั้นจะต้องยึดจุดประสงค์เป็นหลักกิจกรรมที่นำมาเสนอนั้นไม่ว่าจะเป็นสื่อเอกสาร โสตทัศน์ และวัสดุอื่นๆ จะต้องพึงระลึกเสมอว่าจำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมจะต้องระบุไว้ให้ชัดเจนว่าผู้เรียนต้องกระทำโดยตรง (Must) เช่น เอกสารทุกคนจะต้องอ่านและทำแบบฝึกหัด เป็นต้น ส่วนกิจกรรมเสริมการเรียน (Should) เสนอเป็นทางเลือกกว่าจะทำได้ไม่ทำก็ได้ จุดประสงค์ก็คือทำให้ผู้เรียนมีทัศนอันกว้างขึ้น เช่น หนังสือที่เกี่ยวข้อง วารสาร เทป และ วีดีโอเทป เป็นต้น

5. การประเมินผลหลังการเรียน ซึ่งอาจจะเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันแบบประเมินผลเบื้องต้นก็ได้ ถ้าเป็นการวัดความรู้ในสาระของชุดนี้หรืออาจจะเป็นอีกฉบับหนึ่งก็ได้ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการออกแบบชุดการเรียน

จากที่ได้กล่าวมาเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือโครงสร้างของชุดการเรียน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบหรือองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ที่มา: ชมนาด พงศ์นพรัตน์. คู่มือการดำเนินการจัดฝึกอบรมทางไกลสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, ม.ป.ป.

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดฝึกอบรม หรือชุดฝึกอบรมทางไกล ของแต่ละหน่วยงานและสถาบันการศึกษา จะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและวัตถุประสงค์ของการอบรม

ฮุสตัน และคณะ (Houston and others, 1972) กล่าวว่า องค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือบทเรียนโมดูล ประกอบด้วยส่วนต่างๆ 5 ประการ ดังนี้

1. คำโครงละเอียด เป็นส่วนจุดมุ่งหมายของชุดการเรียนรู้ ตลอดจนโครงร่างหรือแผนของการทำกิจกรรม
2. วัตถุประสงค์ ซึ่งจะชี้ให้เห็นว่าต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบรรลุจุดมุ่งหมายอะไร กำหนดให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้ศึกษาแสดงพฤติกรรมอะไร หลังจากศึกษาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นๆ
3. การประเมินผลเบื้องต้น เป็นส่วนที่กำหนดขึ้นด้วยเหตุผล 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ต้องการทราบว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่กล่าวถึงเพียงใด ควรที่จะสร้างพื้นฐานก่อนศึกษาหรือไม่ ประการที่สอง ต้องการทราบว่าผู้ศึกษามีความรู้ในเรื่องชุดการเรียนรู้ที่กำลังจะศึกษาแต่ละหน่วยเพียงใดหากเพียงพอแล้วก็ไม่จำเป็นต้องศึกษาหน่วยนั้นๆ
4. กิจกรรมการฝึกอบรมที่กำหนดขึ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของชุดการเรียนรู้ อย่างน้อยจะมี 2 กิจกรรมให้เลือก หรืออาจให้ผู้ศึกษาเสนอแนะว่าเขาอยากทำกิจกรรมอย่างอื่นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ จุดเน้นก็คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ศึกษابรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้การประเมินผลและตรวจสอบว่าผู้ศึกษาสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายเหล่านั้นมากน้อยเพียงใด

ชมพันธุ์ ภูษธร ณ อยุธยา (2525) ได้แบ่งองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้ออกเป็น 7 องค์ประกอบ กล่าวคือ

1. หลักการและเหตุผล (Rationale)
2. จุดมุ่งหมาย (Objectives)
3. ความรู้พื้นฐาน (Prerequisites)
4. การประเมินผลเบื้องต้น (Pre-assessment)

5. กิจกรรมการเรียน (Instructional alternatives)
6. การประเมินผลหลังการเรียน (Post-assessment)
7. การเรียนซ่อมเสริม (Remediation)

ชุดฝึกอบรมทางไกลหรือชุดการเรียนด้วยตนเองมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ (Cross, 1976 อ้างถึงใน จินตนา บิลมาศ, 2532)

1. ผู้เรียนต้องเป็นผู้แสดงกิจกรรมมากกว่าถูกกระทำ เน้นการเรียนมากกว่าการสอน นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตน
2. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ต้องชัดเจน และให้ผู้เรียนได้ทราบ
3. บทเรียนแต่ละบทจะประกอบด้วย มโนทัศน์ (concept) เดียว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของรายวิชา มีการให้สิ่งเสริมแรงให้ทันทีสำหรับพฤติกรรมที่ถูกต้อง
4. มีการให้ข้อมูลย้อนกลับและประเมินผล ซึ่งจะต้องเสริมแรงคำตอบที่ถูกต้องและต้องทำที่ละบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ
5. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลในอัตราการเรียนรู้ที่ต่างกัน

เนื่องจากชุดการเรียนด้วยตนเอง เป็นลักษณะการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากการเรียนการสอนโดยทั่วไป ชุดการเรียนด้วยตนเองมีลักษณะเด่นที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ (สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 2528)

1. การพัฒนาชุดการเรียนด้วยตนเองจะพิจารณาโครงสร้างของหลักสูตรทั้งหมดเป็นลักษณะบูรณาการไม่ใช่เอาวิชาต่างๆ มาต่อกัน
2. การเรียนการสอนเน้นต่อผู้ศึกษามากกว่าวิทยากร การสร้างหลักสูตรจะยึดความต้องการของผู้ศึกษา
3. กิจกรรมการเรียนการสอนถูกกำหนดโดยจุดมุ่งหมายที่ได้มีกำหนดไว้อย่างชัดเจนล่วงหน้า
4. การใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง ผู้ศึกษาจะเรียนรู้ตามความสามารถของตน ไม่มี การเปรียบเทียบความสามารถระหว่างผู้เรียน แต่ให้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด
5. การเรียนการสอนประกอบด้วยกิจกรรมหลายๆ อย่าง

6. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการ (Process) มิใช่ผล (Product) จึงจำเป็นต้องปรับปรุง แก้ไขตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง

ประเภทของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปนั้น

สมหญิง กลั่นศิริ (2523) ได้แบ่งชุดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับผู้ใช้ดังต่อไปนี้

1. ชุดการสอนสำหรับประกอบการบรรยาย ชุดที่ใช้สำหรับครู
2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม มุ่งเน้นผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน
3. ชุดการสอนรายบุคคล ให้ผู้เรียนเรียนตามความสามารถของตนเอง

นอกจากนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523) ได้แบ่งชุดการเรียนการสอนไว้เพิ่มจากที่กล่าวมาแล้วคือชุดการสอนทางไกล ประกอบด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา

ทบวงมหาวิทยาลัย (2524) ได้แบ่งตามลักษณะของผู้ใช้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ชุดการเรียนรู้สำหรับครู เป็นคู่มือและเครื่องมือที่ให้ครูนำไปใช้สอนนักเรียนหรือเรียกว่าชุดการเรียนการสอน เหมาะสำหรับครูที่มีประสบการณ์น้อย ครูเป็นผู้ทำกิจกรรม ควบคุมกิจกรรมทั้งหมด นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมภายใต้การดูแลของครู ครูผู้สอนวิชาเดียวกันควรจะได้ช่วยกันจัดทำชุดการสอนแบบนี้

2. ชุดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน นักเรียนต้องเรียนและทำกิจกรรมด้วยตนเอง ใช้เวลาและสถานที่ที่ไหนก็ได้ ครูมีหน้าที่จัดและมอบชุดการเรียนการสอนให้นักเรียน และรับรายงานเป็นระยะพร้อมให้คำแนะนำและประเมินผล ชุดการสอนแบบนี้ช่วยครูและนักเรียนได้มาก นักเรียนที่ได้เรียนโดยใช้ชุดการเรียนนี้ ทำให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ควบคุมตนเอง เกิดนิสัยรักการใฝ่หาความรู้เป็นการพัฒนาตนเอง

3. ชุดการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนใช้ร่วมกัน เป็นการผสมระหว่างประเภทที่ 1 กับประเภทที่ 2 ครูเป็นผู้ควบคุมกิจกรรมบางอย่างทำให้นักเรียนดู บางอย่างนักเรียนทำคนเดียวหรือร่วมกันทำ บางกิจกรรมครูและนักเรียนต้องทำ แล้วแต่เนื้อหาในเรื่องที่ทำเป็นชุดการเรียนรู้

สรุปได้ว่าชุดการเรียนด้วยตนเองสามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท คือ ชุดการเรียนสำหรับประกอบการบรรยาย ชุดการเรียนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม ชุดการเรียนรายบุคคล และชุดการเรียนทางไกล

ประโยชน์ของชุดการเรียนด้วยตนเอง

เป็นชุดที่ช่วยเพิ่มความรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งเรียนตามลำดับขั้นตอนในคำแนะนำของแต่ละชุด ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์โดยตรงตามความต้องการ ความสามารถของผู้เรียน ดั้งนั้นการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้

นิพนธ์ ศุขปริดี (2525) กล่าวถึงคุณค่าของชุดการเรียนด้วยตนเองคือ

1. ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง ผู้เรียนทำตามคำแนะนำที่บอกไว้ในชุดนั้นๆ ด้วยตนเอง ศึกษาและเรียนรู้ตลอดจนตอบคำถามด้วยตนเอง
2. สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาต่อเนื่องเป็นรายวิชา แต่ละชุดเรียงลำดับตั้งแต่ง่ายไปหายากตามลำดับ ผู้เรียนจะเริ่มเรียนตั้งแต่ชุดแรกแล้วก็เรียนแต่ละชุดต่อกันไปเรื่อยๆ จนจบบทเรียนผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนในแต่ละสาขาที่ตนชอบได้ตามความพอใจ จะเรียนเรื่องใดก่อนหรือหลังและผู้เรียนจะเรียนก้าวหน้าไปเท่าไรก็ได้ไม่มีขีดจำกัด แต่ละวิชามีหน่วยการเรียนตามลำดับ เมื่อจบแต่ละหน่วยแล้วผู้เรียนมีโอกาสติดตามความต้องการและตรวจสอบความสามารถของตน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถตามความต้องการของตนเอง
4. ผู้เรียนจะเรียนที่ไหน เมื่อไร ก็ได้ตามความพอใจของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถใช้เวลาเรียนเพียงไรก็ได้

สันทัด และ พิมพีใจ ภิบาลสุข (2525) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดการเรียนด้วยตนเองว่า

1. ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษาอยู่ เพราะชุดการเรียนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนของตนมากที่สุด
2. ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนด้วยตนเอง และเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ฝึกการตัดสินใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
4. ช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้รับความรู้แนวเดียวกัน
5. ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอิสระจากอารมณ์ของครู ชุติการเรียนสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนได้ตลอด ไม่ว่าผู้สอนจะมีสภาพหรือความคับข้องทางอารมณ์มากน้อยเพียงใด
6. ช่วยให้การเรียนเป็นอิสระจากบุคลิกภาพของครูเนื่องจากชุกการเรียนช่วยถ่ายทอดเนื้อหาได้ ดังนั้นครูที่พูดไม่เก่งก็สามารถสอนให้มีประสิทธิภาพได้
7. ช่วยให้ครูวัดผลผู้เรียนได้ตรงตามความมุ่งหมาย
8. ช่วยลดภาระและช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจให้แก่ครู เพราะชุกการเรียนผลิตไว้เป็นหมวดหมู่ สามารถนำไปใช้ได้ทันที
9. ช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนครูผู้ชำนาญ เพราะชุกการเรียนช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ด้วยตนเอง หรือต้องการความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อย
10. ช่วยสร้างเสริมการเรียนแบบต่อเนื่องหรือการศึกษานอกระบบ เพราะชุกการเรียนสามารถนำไปสอนผู้เรียนได้ทุกสถานที่และทุกเวลา
11. แก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะชุกการเรียนสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และโอกาสเอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนซึ่งแตกต่างกัน
12. เป็นประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียน

วีระ ไทยพานิช (2529) ได้กล่าวถึงข้อดีของชุกการเรียนด้วยตนเอง คือ

1. เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ไปตามลำดับคำแนะนำและกระทำกิจกรรมตามคำสั่ง
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวัสดุการเรียน และกิจกรรมที่ปฏิบัติ
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปตามความสามารถของแต่ละคน
4. เป็นการเรียนที่ตอบสนองต่อความต้องการระหว่างบุคคล
5. มีการวัดผลตัวเองบ่อยๆ ทำให้ผู้เรียนรู้ผลการเรียนรวดเร็ว และสร้างแรงจูงใจ
6. ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างแท้จริง
7. เป็นการเรียนรู้ด้วยการกระทำของตนเอง

8. ผู้เรียนจะเรียนที่ไหน เมื่อไรก็ได้ตามความพอใจของผู้เรียน
9. สามารถปรับปรุงการสื่อความหมายระหว่างผู้เรียนและครู

สรุปได้ว่าชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากจะมีประโยชน์ในการช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเองแล้ว ยังสามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อีกด้วย เนื่องจากผู้เรียนสามารถเรียนตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละบุคคล โดยมีอิสระเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการศึกษาอบรม ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้มีอิสระในการศึกษาด้วยตนเอง และมีความสุขในการเรียน

หลักสูตรการฝึกอบรมทางไกลของสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย

ระบบการฝึกอบรมทางไกลของศูนย์ฝึกอบรมทางไกลสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาพนักงานจำนวนมากให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในงาน และประยุกต์ใช้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี โดยไม่ต้องหยุดงาน และเป็นกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในหมู่พนักงาน รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในการพัฒนาพนักงาน ภายใต้แนวคิดที่ดีที่สุดคือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) จึงเป็นรูปแบบการฝึกอบรม ซึ่งเป็นทางลัดสู่ความสำเร็จ สำหรับใครก็ได้ ที่ไหนก็ได้ และเมื่อไหร่ก็ได้ เพื่อตอบสนองการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบัน (เอกสารแนะนำระบบการฝึกอบรมทางไกล สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย, 2539)

ลักษณะสำคัญของระบบการฝึกอบรม ศูนย์ฝึกอบรมทางไกล สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทยจึงประกอบไปด้วยหลักสูตรการฝึกอบรม คู่มือการอบรม วิทยากร การทดสอบ และวัดผล รวมทั้งการตรวจและให้คำแนะนำ

ศูนย์ฝึกอบรมทางไกล สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย ได้นำวิธีการฝึกอบรมทางไกลมาใช้ในการฝึกอบรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรและบุคคลทั่วไป ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างทั่วถึงโดยมีรายละเอียดตามหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหาของหลักสูตร คุณสมบัติของผู้เรียน ระยะเวลาเรียน เอกสารประกอบการเรียน และวิธีฝึกอบรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักสูตรการพัฒนาหัวหน้างาน (How to be a Successful Foreman)

หลักการและเหตุผล

ทุกวันนี้บริษัทต่างๆ ต้องพบกับการแข่งขันเป็นอย่างมากในด้านประสิทธิภาพของการผลิต ซึ่งการปรับปรุงประสิทธิภาพนี้ ส่วนหนึ่งย่อมอยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานซึ่งเป็นส่วนช่วยสร้างความสำเร็จของบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานในระดับหัวหน้า ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเป็นจุดเชื่อมระหว่างฝ่ายบริหารระดับสูงขึ้นไปกับพนักงานในระดับปฏิบัติการ ความได้เปรียบในการแข่งขันจึงขึ้นอยู่กับบรรดาพนักงานในระดับหัวหน้างานเหล่านั้นด้วยว่าเขาเหล่านั้นมีความรู้ความสามารถเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน มีความกระตือรือร้น และความพร้อมที่จะทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างถูกต้องรวดเร็ว

วัตถุประสงค์

หลักสูตรนี้จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในทักษะที่จำเป็นในการทำงานสำหรับพนักงานระดับหัวหน้างาน หัวหน้ากะ เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ช่วยในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เนื้อหาของหลักสูตร

หัวหน้างาน เป็นตัวจักรสำคัญ เชื่อมการปฏิบัติการและเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและพนักงาน

บทบาทและลักษณะที่ดีของหัวหน้างาน ที่สำคัญก็คือการเป็นผู้นำ คอยดูแลทุกข์สุข ความปลอดภัย และอบรมผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีทักษะที่เหมาะสม เป็นผู้รอบรู้ในการวางแผนงาน ปรับปรุงงาน ตลอดจน การซ่อมบำรุงอุปกรณ์และสมบัติของส่วนรวม ฯลฯ

บทบาทหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาระดับต้น

การจัดความปลอดภัยในสถานประกอบการ

เทคนิคในการปรับปรุงสถานประกอบการ

: วิศวกรรมอุตสาหกรรมสำหรับหัวหน้างาน

เทคนิคในการจัด "ข้อบกพร่อง" และ "ความสูญเสีย"

: การควบคุมคุณภาพและการบำรุงรักษาอุปกรณ์

การเตรียมและการปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงาน
 ความเป็นผู้นำและการฝึกอบรมผู้ใต้บังคับบัญชา

คุณสมบัติของผู้เรียน

ควรจะเป็นพนักงานในระดับหัวหน้างาน (รวมทั้งเป็นหัวหน้าโครงการ หรือหัวหน้า
 กลุ่ม) หรือระดับบังคับบัญชาขั้นต้น

ระยะเวลาศึกษา

6 เดือน

2. หลักสูตรการจัดระเบียบสถานที่ทำงานด้วยกิจกรรม 5 ส.

(How to Organize Your Workplace)

หลักการและเหตุผล

ในยุคแข่งขันเพื่อผลผลิตสินค้า และบริการอย่างมีคุณภาพเพื่อสนองตอบความ
 ต้องการของผู้บริโภค ความสามารถในการเพิ่มผลผลิตได้อย่างเต็มที่ มีคุณภาพ และสามารถลด
 ต้นทุนการผลิตได้ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ แนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปก็คือ การจัดระเบียบและปรับปรุงสถานที่ทำงาน ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งก็มีหลายวิธีด้วยกัน วิธีการหนึ่งที่เป็นพื้นฐานสำคัญก็คือ การใช้กิจกรรม 5ส. ซึ่งจะช่วยลดปัญหาในเรื่องของเสีย และความสูญเสียต่างๆรวมทั้งในเรื่องของความปลอดภัยด้วย

วัตถุประสงค์

หลักสูตรนี้จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการจัดระเบียบ และปรับปรุงสถานที่ทำงานด้วยกิจกรรม 5 ส. ซึ่งจะช่วยให้พนักงานได้เข้าใจ และร่วมมือกันปรับปรุงสภาพแวดล้อมในที่ทำงานให้มีความเหมาะสม

เนื้อหาของหลักสูตร

กิจกรรม 5ส. คือการปรับปรุงสภาพการทำงาน เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ความปลอดภัย และคุณภาพของงานอันเป็นพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิต

SEIRI = สะสาง

Sort out unnecessary items in the workplace and discard them.

แยกสิ่งที่ไม่จำเป็นออกจากสิ่งที่จำเป็น และกำจัดสิ่งที่ไม่จำเป็นทันที

SEITON = สะดวก

Arrange necessary item in good orders so that they can be easily picked for use.

แบ่งกลุ่มสิ่งที่จำเป็นต้องใช้งานและเก็บในที่ที่หยิบใช้ได้ง่ายในสถานที่ปลอดภัย และรักษาคุณภาพ

SEISO = สะอาด

Clean your workplace completely so that there is no dust on floor, machines and equipment.

กำจัดความสกปรก โดยทำความสะอาดเครื่องจักร อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ บริเวณทางเดินและพื้นที่ทำงานให้ปราศจากขยะ ฝุ่นผง และเศษวัสดุ

SEIKETSU = สุขลักษณะ

Maintain high standard of housekeeping and workplace organization at all time

รักษาสถานที่ทำงานให้สะอาด นำทำงานใน 3ส. แรกให้ดีอยู่เสมอ และคำนึงถึง สุขอนามัยของพนักงาน

SHITSUKE = สร้างนิสัย

Train people to follow good housekeeping discipline autonomously

ทำทั้ง 4ส. อย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย และปฏิบัติตามกฎระเบียบของบริษัท อย่างเคร่งครัด

คุณสมบัตผู้เรียน

พนักงานในสายการผลิต และพนักงานทั่วไป

ระยะเวลาศึกษา

4 เดือน

3. หลักสูตรทักษะในการปรับปรุงงาน (Skill for On-the Spot Improvement)

หลักการและเหตุผล

ความรู้และทักษะที่จำเป็นในงาน โดยเฉพาะในสายการผลิตและในโรงงานนั้น อาจมีหลายอย่างแต่ทักษะที่สำคัญและถือเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้การทำงานในธุรกิจอุตสาหกรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยทักษะที่สำคัญ 3 ประการคือ "วิศวกรรมอุตสาหกรรม" การเรียนรู้ที่จะปรับปรุงสภาพ และวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น "การควบคุมคุณภาพ" เพื่อให้ความเข้าใจความสำคัญในเรื่องคุณภาพที่มีต่อสินค้าและบริการ พยายามควบคุมและลด ของเสีย และทักษะเรื่อง "การซ่อมบำรุงรักษาวิมผล" เพื่อช่วยลดปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับเครื่องจักร กลอุปกรณ์อื่นอาจมีผลกระทบต่อกระบวนการผลิตได้ หากพนักงานในระดับต่างๆ ได้เรียนรู้ทักษะ ที่จำเป็นเหล่านี้ ก็จะช่วยส่งเสริมให้มีความเข้าใจร่วมกัน และช่วยกันปรับปรุงการทำงานใน ลักษณะต่างๆ และในหน้าที่ต่างๆ ที่ตนรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

หลักสูตรนี้จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในทักษะพื้นฐานที่จำเป็น ทั้ง 3 ประการจากประสบการณ์จริงเพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เนื้อหาของหลักสูตร

INDUSTRIAL ENGINEERING (I.E.)

- เทคนิคการปรับปรุงงาน โดยการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวเราใน สถานประกอบการ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการผลิต และหาทางปรับปรุง
- เทคนิคการปรับปรุงงานเพื่อจัดซื้อบัพรองโดยใช้วิธีการควบคุมคุณภาพ ให้ผลิตภัณฑ์ มีคุณภาพตามมาตรฐาน

TOTAL PRODUCTIVE MAINTENANCE

การยืดระยะเวลาการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพออกไป การปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิตของอุปกรณ์ให้ดีขึ้น

P : PRODUCTIVITY

Q : QUALITY

C : COST

D : DELIVERY

S : SAFETY

M : MORALE

เครื่องมือหรือ TOOLS ที่จะทำให้สิ่งเหล่านี้เป็นจริงขึ้นมาได้

1. กิจกรรม 5ส.
2. ทักษะ 3 ประการในการปรับปรุงงาน
 - I.E. - Industrial Engineering
 - Q.C. - Quality Control
 - TMP - Total Productive Maintenance

คุณสมบัติผู้เรียน

พนักงานในสายการผลิต และหัวหน้างาน

ระยะเวลาศึกษา

4 เดือน

4. หลักสูตรการพัฒนาผู้บริหาร (How to be a Successful Mid-Level Manager)

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันองค์กรต่างต้องการผู้จัดการรุ่นใหม่ที่ยืดพร้อมด้วยความสามารถที่จะรับผิดชอบดูแลการดำเนินงาน สามารถจะสร้างผลกำไรอันเด่นชัดให้แก่องค์กร ผู้ที่สามารถที่จะบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีความเป็นผู้นำที่ดี หลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารจะสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ เนื้อหาวิชาได้รับการจัดทำขึ้น เพื่อช่วยปรับปรุงและ

พัฒนาหัวหน้างาน หัวหน้าแผนก ผู้จัดการ และผู้บริหารระดับกลางขององค์กรให้มีศักยภาพ และความสามารถเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ที่สามารถปฏิรูปตนเองและองค์กรได้อย่างต่อเนื่อง (Pro-active Manager) โดยสิ่งที่สำคัญสำหรับผู้บริหารนั้นมิใช่ความรู้แต่เป็น "กระบวนการคิด" และ "การปฏิบัติ"

การรู้มากจะไม่มีประโยชน์เลย หากไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็น "ผลงาน" ออกมา

เนื้อหาของหลักสูตร

แนวความคิดในการพัฒนาผู้บริหาร

1. ตัวท่านเองเท่านั้น ที่สามารถจะเพิ่มพูนความสามารถ และพัฒนาตนเองได้
2. ผู้บริหารจะต้องสามารถประเมินตนเองได้อย่างเที่ยงธรรม
3. สิ่งที่สำคัญอย่างแท้จริง สำหรับผู้บริหารมิใช่ความรู้ แต่เป็น "ความคิด" และ "ความสามารถในการปฏิบัติ" (ผลงาน)

7 BASIC ABILITIES ที่จำเป็นสำหรับนักบริหาร

1. ความสามารถในการสร้างและนำสู่เป้าหมาย
2. ความสามารถที่จะสร้างแผนการ
3. ความสามารถในการจัด และบริหารองค์กร
4. ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
5. ความสามารถในการจูงใจ
6. ความสามารถในการพัฒนาบุคลากร
7. ความสามารถในการปฏิรูปตนเอง

คุณสมบัติของผู้เรียน

หัวหน้าส่วน (หัวหน้าแผนก) ผู้ที่เตรียมตัวจะเป็นผู้บริหารระดับกลางหรือผู้จัดการ

ระยะเวลาศึกษา

6 เดือน

5. หลักสูตรกลยุทธ์การวิเคราะห์และแก้ปัญหา (How to Identify and Solve Problems)

หลักการและเหตุผล

ไม่ว่าจะในชีวิตประจำวันหรือในแวดวงธุรกิจเราต่างก็ประสบปัญหาอยู่ทุกวันและต้องหาวิธีแก้ปัญหาเหล่านั้นอยู่เสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่า ชีวิตคนเราเกิดมาเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง "แต่ท่านในฐานะนักธุรกิจ จะแก้ปัญหาอย่างไร" วิธีการที่เหมาะสมที่สุดคือ ค้นหาปัญหานั้นก่อนที่จะเกิดขึ้นจริง ชุดค้นให้ถึงต้นตอ หรือสาเหตุของปัญหา และหามาตรการป้องกันที่เหมาะสม หลักสูตรการวิเคราะห์และแก้ปัญหาจะกล่าวถึง วิธีการค้นหาและยืนยันถึงปัญหา และขบวนการแก้ไขปัญหาโดยยกกรณีศึกษาและตัวอย่างมาประกอบเพื่อความชัดเจน

วัตถุประสงค์

หลักสูตรนี้จัดขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมทักษะในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักศึกษาสามารถที่จะค้นพบปัญหา และหาวิธีแก้ไขที่เหมาะสมต่อไป

คุณสมบัติของผู้เรียน

นักธุรกิจ โดยเฉพาะตั้งแต่ระดับบังคับบัญชาระดับกลางขึ้นไป

ระยะเวลาศึกษา

3 เดือน

ขั้นตอน และวิธีการฝึกอบรมทางไกล ของศูนย์ฝึกอบรมทางไกล สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย

1. สมัครโดยกรอกแบบฟอร์มใบสมัคร พร้อมเลือกหลักสูตรที่สนใจ และชำระค่าธรรมเนียม
2. จะได้รับตำราคู่มือการฝึกอบรม และแบบทดสอบ (ภายใน 1 เดือนนับจากวันสมัคร)
3. เริ่มต้นการศึกษาด้วยตนเองใช้เวลาศึกษา 1 เดือน ต่อ 1 เล่ม
4. ส่งแบบทดสอบกลับมาที่ศูนย์ 1 เดือน ต่อ 1 เล่ม ภายในเดือนที่ได้รับชุดการเรียนด้วยตนเอง
5. รับแบบทดสอบคืนพร้อมข้อคิดเห็นจากวิทยากร (ศูนย์ฝึกอบรมทางไกลจะบันทึกคะแนนไว้แล้วจึงส่งคืน)
6. รับรายงานผลความก้าวหน้าในระหว่างการศึกษา เพื่อทราบผลการเรียนและเกิดการประเมินผลได้ด้วยตนเอง
7. เมื่อส่งแบบทดสอบครบทุกฉบับ และได้คะแนน 60% ขึ้นไป จะถือว่าสำเร็จการศึกษา
8. รับวุฒิบัตร โดยการรับรองของ TMA-JMA Center โดยจัดพิธีมอบให้ที่สมาคมฯ

หมายเหตุ ระหว่างศึกษา ศูนย์การฝึกอบรมจะจัดบรรยายสรุปหลักสูตรเพื่ออธิบายเนื้อหาโดยรวม ณ อาคารทำการ ท่านสามารถเข้าร่วมฟังหรือไม่ก็ได้ โดยเจ้าหน้าที่จะประสานงานให้ท่านทราบอย่างรวดเร็วและชัดเจน (เอกสารแนะนำระบบการฝึกอบรมทางไกล ศูนย์ฝึกอบรมทางไกล สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย, 2539)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมทางไกลและเพื่อนำมาประกอบการศึกษาวิจัยในหัวข้อ "ความเหมาะสม และประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับหลักสูตรการฝึกอบรมทางไกลของสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย" นั้น มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามตัวแปรอิสระ และ ตัวแปรตาม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 จากงานวิจัย ซึ่งมีผลการวิจัยเกี่ยวข้องภูมิหลังซึ่งประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน คะแนนที่ได้รับจากทำแบบทดสอบ ช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมและปริมาณการอ่านชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

วุฒิการศึกษา

ภารดี ศิริบุรี (2525) พบว่าอาจารย์ที่มีวุฒิสูงกว่าเป็นบุคคลที่มีการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษามากกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิต่ำกว่า

ลำลี ทองธิว (2526) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การยอมรับนวัตกรรมต้องใช้เวลาต่างกัน ครูที่มีการศึกษาระดับสูงจบการศึกษาจากสถาบันครูที่ได้มาตรฐาน มักจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาได้ดีกว่า และเร็วกว่าครูทั่วไป

จากการประมวลผลงานวิจัย และแนวความคิดดังกล่าว ยืนยันได้ว่าระดับการศึกษาหรือวุฒิการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นด้านความเหมาะสมต่างๆ และบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าเป็นบุคคลที่มีการรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษามากกว่าบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

ตำแหน่งงาน

ชูชาติ บุญชู (2525) ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการศึกษาของครูประถมศึกษาในจังหวัดลพบุรี พบว่าตำแหน่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ครูประถมศึกษายอมรับนวัตกรรมทางการศึกษา

วิเชียร จิตทรัพย์ (2533) ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่าองค์ประกอบด้านตำแหน่งสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูมัธยม

สาโรจน์ แพ่งยัง (2536) พบว่าตำแหน่งงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของนักฝึกอบรม

จากการประมวลผลงานวิจัยที่ได้กล่าวมา ทำให้สรุปได้ว่าตำแหน่งงานน่าจะมีความเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นในการรับรู้ หรือการเรียนรู้โดยบุคคลที่มีตำแหน่งงานต่างๆ กันจะมีการรับรู้ ความคิดเห็นในสิ่งต่างๆ แตกต่างกัน

ประสบการณ์ในการทำงาน

Rogers and Other (1974) ศึกษาเรื่องการเผยแพร่ความคิดในการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในประเทศไทย พบว่าครูรับทราบเรื่องความคิดใหม่ทางการศึกษาเร็วมากเป็นครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย

บุญนิตย์ ไวสุตีก (2522) พบว่าครูที่เพิ่งเข้ารับราชการเป็นครูสอนซึ่งมีระยะเวลาทำการสอนน้อย มีความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของนวัตกรรมมากกว่าครูที่ทำการสอนมานาน

นอกจากนี้ สาโรจน์ แพ่งยัง (2536) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาของนักฝึกอบรมในประเทศไทย พบว่านักฝึกอบรมที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน จะมีการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาแตกต่างกัน

จากผลงานวิจัยดังกล่าว ทำให้สรุปได้ว่า ประสบการณ์จะมีความเกี่ยวข้องกับความคิดเห็น การรับรู้ และการยอมรับนวัตกรรม โดยบุคคลที่มีผลประสบการณ์การทำงานน้อยจะมีความยอมรับสิ่งต่างๆ สูงกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์การทำงานมาก

คะแนนที่ได้รับจากการทำแบบทดสอบ

Warrem L. Haslam and William F. Brown (อ้างถึงใน วิรัช อภิรัตน์กุล, 2519) กล่าวว่าผู้เรียนมีวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

สุจิตรา จันทร์สว่าง (2528) ศึกษาเปรียบเทียบภูมิหลังและวิธีการศึกษาของบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชระหว่างกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ในด้านวิธีการศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ พบว่าตัวแปรที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างบัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับกลุ่มที่มีผล

สัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ คือการศึกษาเอกสารการสอน การฟังรายการวิทยุกระจายเสียงประกอบ ชุดวิชาและการค้นคว้าหนังสืออื่นเพิ่มเติม

ปรียาจักร อุทมะโยธิน (2529) พบว่า ความสำเร็จในการเรียนไม่ได้ขึ้นกับความ สามารถและความพากเพียรแต่เพียงอย่างเดียวหากยังต้องอาศัยวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ อีกด้วย

พิกุล วงศ์ก้อน (2534) ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนด้านการแบ่งเวลาพบว่า นักศึกษาที่ แบ่งเวลา เพื่อใช้ในการทบทวนวิชาที่เรียนได้ดี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

จากการรวบรวมผลการวิจัยข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือ คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบประเมินผลความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ มีความเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นต่างๆ ได้

ช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม

Harry Maddox, 1965 (อ้างถึงใน สมนึก ธาตุทอง, 2538) มีความคิดเห็นว่าการทำ ตารางการเรียนหรือแผนสำหรับการทำงาน และทำตามตารางอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดประ สติภาพในการเรียน

Samuel Smith, 1970 (อ้างถึงใน สักขณา พานิชคุณผล, 2530) กล่าวว่านักเรียน สามารถประหยัดเวลาได้ 1 ใน 4 ถึง 1 ใน 3 ของเวลาที่เคยใช้ ถ้ารู้จักจัดระบบวิธีการเรียนให้มี ประสิทธิภาพโดยกำหนดตารางเวลาในการเรียน

Knowles, 1975 (อ้างถึงในศรีพร พูลสงวน, 2539) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้ด้วย ตนเองส่วนหนึ่งว่า ผู้เรียนสามารถสร้างเป้าหมายในการเรียนรู้ เลือก และแนะนำวิธีการเรียนรู้ที่ เหมาะสมด้วยตนเอง

Dick , 1981 (อ้างถึงใน สุภาภรณ์ ธีรสวัสดิ์, 2540) พบว่า การใช้เวลาทางการเรียนมี ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา และทัศนคติของนักศึกษา

สมนึก แผลกสนอง (2539) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับ ชุดการเรียนด้วยตนเอง หลักสูตรการเรียนหนังสือราชการของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่าการกำหนดช่วงเวลาในการฝึกอบรมควรให้สั้นลง เพราะหากใช้เวลานานเกินไป จะทำให้ผู้เข้าอบรมเสียเวลาและเบื่อหน่าย

จากผลการวิจัยข้างต้น พอสรุปได้ว่าช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมมีผลต่อความรู้ และความคิดเห็นของผู้ผ่านการศึกษาหรือฝึกอบรม

ปริมาณการอ่านชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รังสรรค์ ทิมพันธ์วงศ์ (2537) กล่าวถึงการฝึกอบรมที่เหมาะสม ปริมาณการฝึกหัดเป็น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนหากผู้เรียนศึกษาทบทวนทำแบบฝึกหัด หรือทบทวนเนื้อหาบทเรียนมากเท่าไร ผู้เรียนก็จะได้รับการเรียนรู้ดียิ่งขึ้น

Merriam and Caffarella, 1991 (อ้างถึงใน สุภาภรณ์ ธีรสวัสดิ์, 2540) กล่าวถึงการ ศึกษาด้วยตนเองว่า เป็นการที่ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนคิดหาวิธีการเรียน การปฏิบัติตนในการเรียนทั้งเป็นกิจกรรมการเรียนการฝึกปฏิบัติ การใช้เวลาเรียน สถานที่และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรวมทั้งประเมินการเรียนรู้ของตนเอง

วิจิตร ศรีสอาน(2534) กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาที่เรียนในระบบทางไกล คือ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้แน่นอนต้องพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองที่จะเรียนด้วยตนเองได้ ความสามารถในการวางแผนจัดเวลาเรียนและยุทธวิธีการเรียน และต้องพัฒนาการเรียน ด้วยการอ่านและวิเคราะห์ด้วยตนเอง

มนต์มกา เกียรติภักดีกุล (2535) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่างๆ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ ศึกษาตามลำดับขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในเอกสารการสอน นักศึกษาที่สอบผ่านส่วนมาก ศึกษาจากสื่อหลัก ได้แก่เอกสารการสอน ทำแบบประเมินตนเองก่อนเรียน ทำบันทึกสาระสำคัญ ทำกิจกรรมและทำแบบประเมินหลังเรียนมากกว่ากลุ่มนักศึกษาที่สอบไม่ผ่าน ส่วนการดูรายการวิทยุโทรทัศน์ประจำชุดวิชา การฟังรายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชา การอ่านทบทวน เอกสารการสอน และการฝึกทบทวนแบบฝึกปฏิบัติที่ได้ทำแล้ว นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีพฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยดังกล่าว ยืนยันได้ว่าปริมาณการอ่านชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นปัจจัย สำคัญที่จะส่งผลต่อการรับรู้ และความคิดเห็นของผู้เรียนหรือผู้ผ่านการฝึกอบรม

ในกลุ่มที่ 2 จากงานวิจัย ซึ่งมีผลการวิจัยเกี่ยวข้องกับความเหมาะสมของชุดการเรียนด้วยตนเองใน 6 ด้าน คือ จุดประสงค์ เนื้อหา ภาษา กิจกรรมในการเรียน การประเมินผล และรูปแบบการนำเสนอความรู้

Jenkins (1981) พบว่ารูปแบบการสอนทางไกลที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือการสอนโดยใช้สื่อประสมประกอบด้วยสิ่งพิมพ์ เอกสารรายการวิทยุกระจายเสียง และรายการวิทยุโทรทัศน์

Neil (1981) กล่าวว่าระบบการสอนทางไกลจะประสบความสำเร็จได้ ประการหนึ่งคือการสร้างและผลิตวัสดุการเรียนจะต้องมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับ

ทวีป อภิลิทธิ (2528) กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยระบบทางไกลจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ตัวสื่อคือเครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะส่งความรู้ไปยังผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลต้องมีประสิทธิภาพ และอยู่ในลักษณะที่พร้อมจะนำไปใช้งานได้ทันที ความพร้อมและความคล่องตัวในการจัดส่งเอกสาร สิ่งพิมพ์ทางไปรษณีย์ไปสู่ผู้เรียนจะต้องมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวว่า ชุดการเรียนด้วยตนเอง ข้อสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ คือ การเขียนจุดประสงค์ของการเรียนไว้อย่างชัดเจน ในการเรียนและการฝึกอบรมทางไกล ผู้เรียนผู้สอนมีโอกาสที่จะซักถามและตอบคำถาม หรือข้อสงสัยได้น้อยมาก หากสามารถเขียนจุดประสงค์ของการเรียนไว้อย่างชัดเจนได้มากเพียงใด ก็จะช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าจะได้รับความรู้และความสามารถอะไรจากการเรียน

เนื้อหา

ศิริพงศ์ พยอมแย้ม (2533) กล่าวว่า การเรียงลำดับเนื้อหาในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้กับวิธีการอบรมแบบทางไกล ควรจะมีการนำเสนอเนื้อหาจากง่ายไปยาก ซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้น และเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้เรียนได้อีกด้วย

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2531) กล่าวถึงบทบาทของสื่อแต่ละประเภทว่าสามารถใช้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

หลักการสร้างชุดการเรียนด้วยตนเอง เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้นและมีโอกาสไตร่ตรอง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2523)

ภาษา

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวถึง หลักสำคัญของการเขียนบทเรียนองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรพิถีพิถันเป็นพิเศษ คือ ภาษา และรูปแบบการเขียน ไม่ว่าจะในรูปแบบใด จะต้องให้ผู้เรียนนำไปศึกษาได้ด้วยตนเองในการเรียนรู้มากที่สุด

กิจกรรมในการเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวว่า การกำหนดกิจกรรมท้ายบทเรียนของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสอดคล้องกับเนื้อหา และสามารถปฏิบัติได้ตามสภาพของผู้เรียนในการใช้ฝึกปฏิบัติเป็นการวัดความรู้ของผู้เรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่เสนอไว้ให้ปฏิบัติท้ายบทเรียนนั้น ข้อความต้องสัมพันธ์กับบทเรียนสามารถปฏิบัติได้จริงและเกิดความรู้ ความเข้าใจตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเนื้อหา

รังสรรค์ ทิมพันธ์วงศ์ (2527) กล่าวถึงการฝึกที่เหมาะสม ปริมาณการฝึกหัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนบทเรียน ผู้เรียนยิ่งฝึกหัดมากเท่าไรผู้เรียนก็จะได้รับการเรียนรู้ดียิ่งขึ้น

การประเมินผล

วรรณิ แสงประทีปทอง และ ไทยทิพย์ สุวรรณกุล (2534) กล่าวว่าในการเรียนการฝึกอบรมที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อคือชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการประเมินผลจะต้องมีกิจกรรมอย่างน้อย 2 ครั้ง คือกิจกรรมการประเมินผลก่อนเรียน และหลังเรียน

รังสรรค์ ทิมพันธ์วงศ์ (2527) เสนอหลักเกณฑ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ว่า การรู้ผลการเรียนหรือผลการปฏิบัติการเรียนรู้จะเกิดขึ้นทันทีที่ตัวผู้เรียนทราบว่า การตอบสนองของเขาถูกหรือไม่ ผลย้อนกลับของการกระทำจะเป็นตัวช่วยเร่งเร้า ส่งเสริมและมีความหมายมากสำหรับผู้เรียน

รูปแบบการนำเสนอความรู้

พิมพ์พร อินทจักร์ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูประจำกลุ่มที่มีต่อคู่มือการเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ วิชาภาษาไทย 2 หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 ในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ครูประจำกลุ่มมีความคิดเห็นต่อคู่มือเรียนในด้านเนื้อหาการใช้สำนวนภาษา ทักษะที่คาดว่าผู้เรียนจะได้รับ กิจกรรมการประเมินผล และรูปแบบการ

เสนอคู่มือเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มพบว่า ครูชายและครูหญิงมีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านทักษะที่คาดว่าจะได้รับ และครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านรูปแบบการนำเสนอความรู้

จินตนา บิลมาศ และคณะ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการพัฒนาสื่อฝึกอบรมทางไกล มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพชุดการเรียนด้วยตนเอง หลักสูตรการบริหารสำหรับหัวหน้าส่วนราชการประจำภูมิภาค จำนวน 4 ชุด ได้แก่ การมอบหมายงาน การสอนงาน การสื่อความหมาย และการประสานงาน พบว่า ชุดฝึกอบรมสมควรปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในด้านวัตถุประสงค์เนื้อหา กิจกรรม การประเมินผล รูปแบบ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านวัตถุประสงค์ ควรระบุขอบเขต และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน วัตถุประสงค์ของชุดวิชาและของแต่ละหน่วยควรมีความสอดคล้องกันและให้มีความครอบคลุมเนื้อหาวิชา

2. ด้านเนื้อหา ควรเพิ่มรายละเอียดของเนื้อหา การจัดเรียงลำดับเนื้อหาให้มีความต่อเนื่อง ระวังอย่าให้เนื้อหาซ้ำซ้อนกัน เนื้อหาที่เป็นทฤษฎีควรเชื่อมโยงกับหน้าที่ประสบการณ์ และในบางเนื้อหาวิชาที่กล่าวถึงข้อบกพร่อง ก็ควรบอกวิธีแก้ไขด้วย

3. ด้านกิจกรรม ควรหลีกเลี่ยงการบรรยายที่คล้ายตำรา กิจกรรมควรมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ใกล้ตัวผู้เรียน มีความยืดหยุ่นโดยมีกิจกรรมให้เลือก ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการนำไปใช้ให้มากขึ้น และนำเสนอด้วยความสม่ำเสมอ เมื่อให้มีกิจกรรมแล้ว ควรมีคำเฉลยให้ตรวจสอบความเข้าใจได้ทันที และมีการสรุปเมื่อจบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กว้างขวางขึ้น

4. การประเมินผลแต่ละหน่วยยังไม่เพียงพอ การประเมินผลก่อนการเรียนควรสร้างเป็นแบบเลือกตอบ จำนวนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา การประเมินผลก่อนหลังการเรียนและการประเมินผลในแต่ละหน่วย ควรวัดระดับการเรียนรู้ที่สูงกว่าความจำ เช่น การนำไปใช้การวิเคราะห์ แบบประเมินผลหลังการฝึกอบรมการฝึกอบรมไม่ควรใช้เป็นชุดเดียวกันกับกิจกรรมท้ายบทเรียน

5. ด้านรูปแบบ ควรมีรูปแบบตามหลักการของชุดการเรียนด้วยตนเอง คือมีคำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการศึกษา แบบประเมินก่อนศึกษาควรอยู่ตอนต้น กิจกรรมท้ายหน่วย มีครบถ้วนสมบูรณ์จัดให้มีภาพประกอบที่เหมาะสมไม่น้อยเกินไป

จากผลการวิจัยและแนวความคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า การพิจารณาความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือติดตามผลของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองในด้านความเหมาะสมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะต้องพิจารณาใน 6 ด้านคือ จุดประสงค์ เนื้อหา ภาษา กิจกรรมในการเรียน การประเมินผล และรูปแบบการนำเสนอความรู้

สำหรับในกลุ่มที่ 3 เป็นผลงานวิจัย ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการฝึกอบรมทางไกลซึ่งมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ทั้งในด้านประโยชน์ของเนื้อหา และการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

Knowles (1975) กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยความตั้งใจหรือเอาใจใส่ หากทราบว่าเรื่องที่เรียนนั้นเป็นประโยชน์ และมีความจำเป็นที่จะเรียนรู้เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

ทองย่น ทองคลองไทร (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่องติดตามผลการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมหลักสูตรระยะสั้น ของวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 13 วิชา ที่เปิดให้ฝึกอบรม ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้รับความรู้จัดอยู่ในระดับปานกลาง การนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ส่วนมากนำไปใช้ได้ในระดับปานกลาง

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2529) ได้สร้างชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพเกี่ยวกับการประเมินโครงการของบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนการทดสอบหลังการอบรมแตกต่างจากคะแนนการทดสอบก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อย่างไรก็ตาม พบว่าบทเรียนโมดูลที่สร้างขึ้นไม่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 90/90 ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

ลักขณา พานิชศุภผล (2530) ได้ศึกษาติดตามผลการดำเนินการฝึกอบรมโดยวิธีการสอนทางไกล หลักสูตรความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ในส่วนภูมิภาค พบว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความเพียงพอ และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากสำหรับสื่อการเรียนการสอน (ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ทุกรายวิชามีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของรายวิชา สำหรับการดำเนินการมีความเหมาะสม ผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีปัญหา และ

อุปสรรคในการศึกษาด้วยตนเอง คือ ไม่ค่อยมีเวลาและไม่สามารถควบคุมตนเองในการศึกษาด้วยตนเองได้ทันตามกำหนดเวลาด้านทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ผ่านการฝึกอบรมอยู่ในระดับดี

นุปรกรณ์ จันทรปกรณ์ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามผลโครงการฝึกอบรมในหน่วยงานของสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่นำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้ในระดับปานกลาง ส่วนผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่เห็นว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการฝึกอบรม ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ผ่านการฝึกอบรมประสบ ได้แก่ การขาดนโยบายและแผนงานฝึกอบรมที่ชัดเจน ขาดการประเมินผลติดตามผลการฝึกอบรมที่เป็นระบบและผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจในระดับมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้ผ่านการฝึกอบรม

จินตนา บิลมาศ (2532) ได้ศึกษาการประเมินโครงการฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรความรู้พื้นฐานการปฏิบัติราชการสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ และหลักสูตรความรู้พื้นฐานการบริหารงานบุคคล พบว่า สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ด้านปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิตของโครงการฝึกอบรมทางไกลอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม ข้าราชการที่ได้รับการฝึกอบรมทางไกลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้านความรู้ทักษะและทัศนคติต่อการทำงานราชการหลังจากการได้รับการฝึกอบรมสูงขึ้น ส่วนการฝึกอบรมทางไกลมีประโยชน์และมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการที่มีระดับตำแหน่ง ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่า ชุดการเรียนด้วยตนเองมีประโยชน์ต่อตนเองในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน สำหรับหลักสูตรบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน

ภทริยา พัฒนางกูร (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การติดตามผล ผู้ผ่านการฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการในส่วนภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมและผู้บังคับบัญชามีความเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับคุณสมบัติ และความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ได้อยู่ในระดับดีขึ้นไปมาก อยู่ในเกณฑ์มากในทุกๆ ด้าน และผู้ผ่านการฝึกอบรมที่มีอายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่งและระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่าการนำวิชาในหลักสูตรมีประโยชน์ และเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และวิธีดำเนินการฝึกอบรมทางไกลเหมาะสม

สมนึก แผลกสนอง (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการศึกษาอบรมทางไกลเกี่ยวกับชุดการเรียนด้วยตนเอง หลักสูตรการเขียนหนังสือราชการของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พบว่าผู้เข้ารับการศึกษาอบรมทางไกลหลักสูตรการเขียนหนังสือราชการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของชุดการเรียนด้วยตนเองในด้านจุดประสงค์ เนื้อหา การเรียงลำดับเนื้อหา กิจกรรม ภาษา รูปแบบการเขียน และกิจกรรมประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับประโยชน์ของเนื้อหาต่อการนำไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่อยู่ในระดับมาก

สุภาภรณ์ ธีรสวัสดิ์ (2541) ทำการวิจัยเรื่องตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับการศึกษาอบรมทางไกลของผู้เข้ารับการศึกษาอบรมในโครงการฝึกอบรมทางไกลของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พบว่า ผู้เข้ารับการศึกษาอบรมมีการยอมรับการฝึกอบรมทางไกลในระดับมาก และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 50 ตัว 3 อันดับแรก ได้แก่ การได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาที่เสียไปในการเข้าร่วมอบรม การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาชุดการเรียนไปใช้ในการทำงาน และการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมอบรมในหลักสูตร และไม่พบตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์ทางลบ

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่ โดยส่วนรวมสามารถนำความรู้จากเนื้อหาวิชาที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้มาก เว้นแต่การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เข้ารับการศึกษาอบรม ซึ่งเปรียบเทียบภายในกลุ่มตามตัวแปรด้านอายุ ระดับการศึกษา ระดับตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่า ในหลักสูตรความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการสำหรับข้าราชการใหม่นั้น เห็นว่าชุดการเรียนมีประโยชน์ต่อตนเองในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน สำหรับข้าราชการภูมิภาคได้เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เข้ารับการศึกษาอบรมในหลักสูตรการบริหารงานบุคคล พบว่าผู้เข้าฝึกอบรมที่มีอายุระดับการศึกษาระดับตำแหน่ง และระยะเวลาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีประโยชน์ และเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

และสรุปได้ว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมทางไกลส่วนใหญ่สามารถนำความรู้จากเนื้อหาวิชาไปใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ดี เนื้อหา มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร วิธีการในการดำเนินการฝึกอบรมมีความเหมาะสม แต่ผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีปัญหา และอุปสรรคในการศึกษาด้วยตนเองคือไม่ค่อยมีเวลา และไม่สามารถควบคุมตนเองในการศึกษาด้วยตนเองได้ทันตามกำหนดเวลา

การศึกษารวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรด้านคุณสมบัติของการฝึกอบรมทางไกล ขั้นตอนการดำเนินการของโครงการฝึกอบรมทางไกลองค์ประกอบด้านความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีการเรียนด้วยตนเองเพื่อใช้สร้างแบบสอบถามในการวิจัย และใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย สำหรับ

1. ตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นภูมิหลังที่แตกต่างกัน 6 ด้านของผู้ผ่านการฝึกอบรมทางไกล คือ ด้านวุฒิการศึกษา ตำแหน่งงาน ประสบการณ์ในการทำงาน คะแนนที่ได้รับจากการทำแบบทดสอบ ช่วงเวลาที่ใช้ในการอบรม และปริมาณการอ่านชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ตัวแปรตาม

2.1 ด้านความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 6 ด้าน คือ จุดประสงค์ เนื้อหา ภาษา กิจกรรมในการเรียน การประเมินผล และรูปแบบการนำเสนอความรู้

2.2 ด้านประโยชน์ของเนื้อหา และการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
1. ภูมิหลังที่แตกต่างกัน 6 ด้าน	
1.1 วุฒิการศึกษา	<p>ภารดี ศิริบุรี (2525) กล่าวว่า อาจารย์ที่มีวุฒิสองกว่าเป็นบุคคลที่มีการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงหรือความเจริญ ก้าวหน้า การเรียนรู้ทางการศึกษามากกว่าอาจารย์ที่มี วุฒิต่ำกว่า</p> <p>ลำลี ทองวิ (2526) พบว่า ครูที่มีการศึกษาระดับสูงจบการศึกษาจากสถาบันครูที่ได้มาตรฐานมักจะมีแนวโน้มที่จะยอมรับนวัตกรรมทางการศึกษาได้ดีกว่า และเร็วกว่าครูทั่วไป</p> <p>วิเชียร จิตทรัพย์ (2533) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า องค์ประกอบด้านตำแหน่งสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูมัธยม</p> <p>ลำโรจน์ แผงยัง (2536) พบว่าตำแหน่งงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของนักฝึกอบรม</p>

ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
1.3 ประสบการณ์ในการทำงาน	<p>Rogers and Other (1974) ศึกษาเรื่องการเผยแพร่ความคิดในการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในประเทศไทย พบว่า ครูมีบทบาทเรื่องความคิดใหม่ทางการศึกษาเร็วมาก เป็นครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อย</p> <p>บุญนิตย์ ไวสุตติก (2522) พบว่าครูที่เพิ่งเข้ารับราชการเป็นครูสอนซึ่งมีระยะเวลาทำการสอนน้อย มีความตระหนักถึงความสำคัญ และประโยชน์ของนวัตกรรมมากกว่าครูที่ทำการสอนมานาน</p> <p>สำโรจน์ แผงยัง (2536) ให้ความคิดเห็นนักฝึกอบรมที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน จะมีการยอมรับการเรียนรู้ หรือนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาแตกต่างกัน</p>
1.4 คะแนนที่ได้รับจากการทำแบบทดสอบ	<p>Warrem L. Haslam and William F. Brown (อ้างถึงในวิรัช อภิรัตน์กุล, 2519) พบว่า ผู้เรียนมีวิธีการเรียนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น</p> <p>ปรียาฉัตร อุทมะโยธิน (2529) พบว่า ความสำเร็จในการเรียนไม่ได้ขึ้นกับความสามารถและความพากเพียรอย่างเดียว ยังต้องอาศัยวิธีการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>พิกุล วงศ์ก้อน (2534) ศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนด้านการแบ่งเวลา พบว่า นักศึกษาที่แบ่งเวลาเพื่อใช้ในการทบทวนวิชาที่เรียนได้ดี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง</p>
1.5 ช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม	<p>Harry Maddox 1965 (อ้างถึงในสมนึก ธาตุทอง, 2538) มีความคิดเห็นว่า การทำตารางการเรียนหรือแผนสำหรับการทำงาน และทำตามตารางอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียน</p> <p>Samuel Smith 1970 (อ้างถึงในลักขณา พานิชศุภผล, 2530) กล่าวว่า นักเรียนสามารถประหยัดเวลาได้ 1 ใน 4 ถึง 1 ใน 3 ของเวลาที่เคยใช้ ถ้ารู้จักจัดระบบวิธีการเรียนให้มีประสิทธิภาพโดยกำหนดตารางเวลาในการเรียน</p>

ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
1.6 ปริมาณการอ่านชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	<p data-bbox="636 426 1332 580">Knowles 1975 (อ้างถึงในศรีพร พุดสงวน, 2539) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเองส่วนหนึ่งว่า ผู้เรียนสามารถสร้างเป้าหมายในการเรียนรู้เลือก และแนะนำวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยตนเอง</p> <p data-bbox="636 621 1347 775">Dick 1981 (อ้างถึงในสุภาภรณ์ ธีรสวัสดิ์, 2540) กล่าวว่า การใช้เวลาทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาและทัศนคติของนักศึกษา</p> <p data-bbox="636 816 1332 1093">สมนึก แปลกสนอง (2539) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นว่าการกำหนดช่วงเวลาในการฝึกอบรมควรให้สั้นลง เพราะหากใช้เวลานานเกินไปจะทำให้ผู้เข้าอบรมเสียเวลา และเบื่อหน่าย</p> <p data-bbox="636 1120 1347 1333">รังสรรค์ ทิมพันธวงค์ (2537) กล่าวถึงการฝึกอบรมที่เหมาะสม ปริมาณการฝึกหัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนรู้ หากผู้เรียนศึกษาทบทวนทำแบบฝึกหัด หรือทบทวนเนื้อหาในบทเรียนมากเท่าไร ผู้เรียนก็จะได้รับการเรียนรู้ดียิ่งขึ้น</p> <p data-bbox="636 1374 1347 1700">Meeriam and Caffavella 1991 (อ้างถึงใน สุภาภรณ์ ธีรสวัสดิ์, 2540) กล่าวถึงการศึกษาด้วยตนเองว่าเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียน คิดหาวิธีการเรียน การปฏิบัติตนในการเรียน ทั้งเป็นกิจกรรมการเรียน การฝึกปฏิบัติ การจัดเวลาเรียน สถานที่ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรวมทั้งประเมินการเรียนรู้ของตนเอง</p> <p data-bbox="636 1741 1347 1955">วิจิตร ศรีสงาน (2534) กล่าวถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับ นักศึกษาที่เรียนในระบบทางไกลคือ ความสามารถในการวางแผนจัดเวลาเรียน และยุทธวิธีการเรียน และต้องพัฒนาการเรียนด้วยการอ่าน และวิเคราะห์ด้วยตนเอง</p>

ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
	<p>มนต์ผกา เกียรติภักดีกุล (2535) ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนของนักศึกษาที่สอบผ่าน และสอบไม่ผ่านของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช พบว่า นักศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีพฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน</p>
<p>2. ความเหมาะสมของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง</p>	<p>Neil (1981) กล่าวว่าระบบการสอนทางไกลจะประสบความสำเร็จได้ ประการหนึ่งคือการสร้างและผลิตวัสดุการเรียนจะต้องมีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับ</p>
<p>2.1 ด้านจุดประสงค์</p>	<p>วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองข้อสำคัญอย่างยิ่งของการเขียนสื่อสิ่งพิมพ์ คือ การเขียนจุดประสงค์ของการเรียนไว้อย่างชัดเจน ในการเรียนการฝึกอบรมทางไกล ผู้เรียนผู้สอนมีโอกาสที่จะซักถามและตอบคำถามข้อสงสัยได้น้อยมากหากสามารถเขียนจุดประสงค์ของการเรียนไว้อย่างชัดเจนได้มากเพียงใดก็จะช่วยให้ผู้เรียนทราบว่าจะได้รับความรู้ และความสามารถอะไรจากการเรียน</p>
<p>2.2 ด้านเนื้อหา</p>	<p>ศิริพงศ์ พยอมแย้ม (2533) กล่าวว่า การเรียงลำดับเนื้อหาในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้กับวิธีการอบรมแบบทางไกล ควรจะมีการนำเสนอเนื้อหาจากง่ายไปยาก ซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นและเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้เรียนได้อีกด้วย</p> <p>ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2531) กล่าวถึงบทบาทของสื่อแต่ละประเภทว่าสามารถใช้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน</p> <p>หลักการสร้างชุดเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ควรให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้นและมีโอกาสไตร่ตรอง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2523)</p>

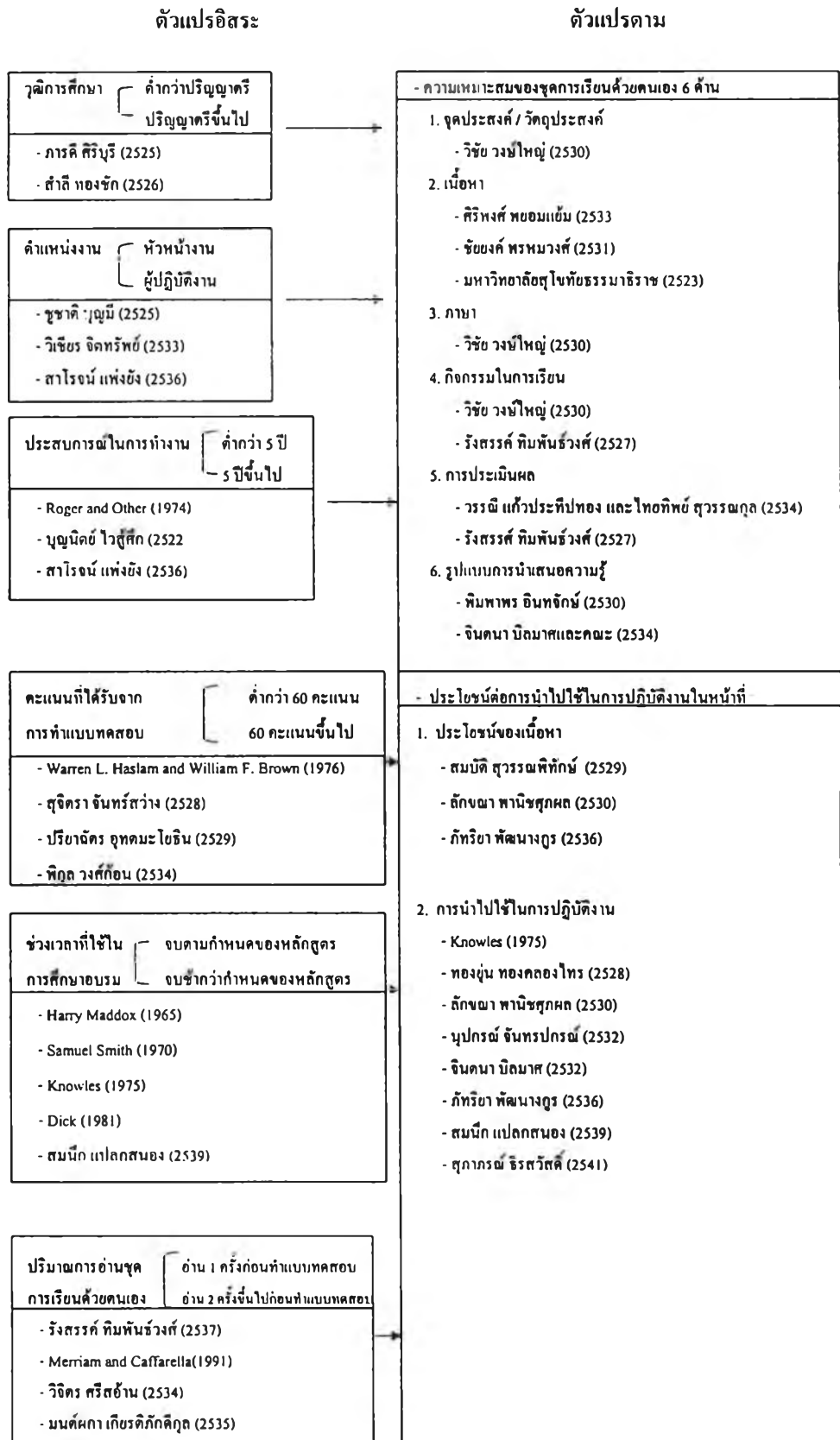
ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
2.3 ด้านภาษา	<p>วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวถึง หลักสำคัญของการเขียนบทเรียน องค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องพิจารณาเป็นพิเศษคือ ภาษาและรูปแบบการเขียน ไม่ว่าจะในรูปแบบใด จะต้องให้ผู้เรียนนำไปศึกษาได้ด้วยตนเองในการเรียนรู้มากที่สุด</p>
2.4 ด้านกิจกรรมในการเรียน	<p>วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวว่า การกำหนดกิจกรรมท้ายบทเรียน ของชุดการเรียนด้วยตนเอง สอดคล้องกับเนื้อหา และสามารถปฏิบัติได้ตามสภาพของผู้เรียนในการใช้ฝึกปฏิบัติเป็นการวัดความรู้ของผู้เรียนได้ด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมที่เสนอไว้ให้ปฏิบัติท้ายบทเรียนนั้น ข้อความต้องสัมพันธ์กับบทเรียนสามารถปฏิบัติได้จริง และเกิดความรู้ ความเข้าใจตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเนื้อหา</p> <p>รังสรรค์ ทิมพันธวงศ์ (2527) กล่าวถึงการที่เหมาะสมปริมาณการฝึกหัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเรียนบทเรียนผู้เรียนยิ่งฝึกหัดมากเท่าไร ผู้เรียนก็จะได้รับการเรียนรู้ดีขึ้น</p>
2.5 การประเมินผล	<p>วรรณิ แสงประทีปทองและไทยทิพย์ สุวรรณกุล (2534) กล่าวว่า การศึกษาที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อคือชุดการเรียนด้วยตนเอง กิจกรรมการประเมินผลจะต้องมีกิจกรรมอย่างน้อย 2 ครั้ง คือ กิจกรรมการประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน</p> <p>รังสรรค์ ทิมพันธวงศ์ (2527) เสนอหลักเกณฑ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ว่า การรู้ผลการเรียนหรือผลการปฏิบัติการเรียนรู้จะเกิดขึ้นทันทีตัวผู้เรียนทราบว่าการตอบสนองของเขาถูกหรือไม่ ผลย้อนกลับของการกระทำจะเป็นตัวช่วยเร่งเร้า ส่งเสริม และมีความหมายมากสำหรับผู้เรียน</p>
2.6 รูปแบบการนำเสนอความรู้	<p>พิมพ์พร อินทจักร์ (2530) พบว่า ครูชายและครูหญิงที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านทักษะที่คาดว่าจะได้รับจากคู่มือการเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์และครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านรูปแบบการนำเสนอความรู้</p>

ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
3. ประโยชน์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	จินตนา บิลมาศและคณะ (2534) พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ตามหลักการของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ มีคำชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการศึกษาแบบประเมินก่อนศึกษาควรอยู่ตอนต้น กิจกรรมท้ายหน่วยมีครบถ้วนสมบูรณ์และจัดให้มีภาพประกอบที่เหมาะสม
3.1 ประโยชน์ของเนื้อหา	สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2539) ได้สร้างชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพเกี่ยวกับการประเมินโครงการของบุคลากรของผู้ทำการศึกษาภาค พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทดสอบหลังการอบรมสูงขึ้นก่อนอบรม และเห็นว่าเนื้อหาของชุดศึกษาอบรมทางไกลมีประโยชน์
3.2 ประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน	<p>ลักขณา พานิชคุณผล (2530) ได้ศึกษาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองในหลักสูตรความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติราชการ พบว่า ผู้ผ่านการอบรมส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร และมีประโยชน์ต่อผู้เรียน</p> <p>ภัทริยา พัฒนางกูร (2536) ได้ศึกษาการติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการในส่วนภูมิภาค พบว่า ผู้ผ่านการศึกษาอบรมเห็นว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีประโยชน์</p> <p>Knowles (1975) กล่าวถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยความตั้งใจหรือเอาใจใส่ หากทราบว่าเรื่องที่เรียนนั้นเป็นประโยชน์ และมีความจำเป็นที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน</p>

ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
	<p>ทองยูน ทองคลองไทร (2528) ได้ทำการวิจัย เรื่องการติดตามผลการศึกษาอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้น พบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมได้รับความรู้ในระดับปานกลาง และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง</p>
	<p>ลักขณา พานิชศุภผล (2530) ได้ศึกษาติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบรมทางไกล พบว่า เนื้อหาในชุดการเรียนมีประโยชน์ต่อการใช้ปฏิบัติงานในระดับมาก</p>
	<p>นุปกรณ์ จันทรปกรณ์ (2532) ได้ทำการวิจัยติดตามผลการฝึกอบรมในหน่วยงานของสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่ นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ในระดับปานกลาง</p>
	<p>จินตนา บิลมาศ (2532) ได้ประเมินโครงการฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรความรู้พื้นฐานการปฏิบัติราชการสำหรับข้าราชการบรรจุใหม่ พบว่าผู้ผ่านการอบรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้น และได้รับประโยชน์ด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคิดต่อการทำงานราชการ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากขึ้น</p>
	<p>ภักทริยา พัฒนางูร (2536) ได้ศึกษาติดตามผลการฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการบริหารงานบุคคลสำหรับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการในส่วนภูมิภาค พบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่าสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ในระดับดีขึ้นไปมาก เนื้อหาวิชา มีประโยชน์และเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน</p>
	<p>สมนึก แผลกสนอง (2539) ได้ศึกษาความคิดเห็นผู้เข้ารับการฝึกอบรมทางไกลเกี่ยวกับชุดการเรียนด้วยตนเอง หลักสูตรการเขียนหนังสือราชการของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน พบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความเหมาะสมของชุดการเรียนด้วยตนเองอยู่ในระดับมากทุกด้าน และประโยชน์ของเนื้อหาต่อการนำไปใช้ปฏิบัติงานในหน้าที่อยู่ในระดับมาก</p>

ตัวแปร	หลักการ / งานวิจัย
	<p>สุภาภรณ์ ชีรสวัสดิ์ (2541) ทำการวิจัยเรื่องตัวแปรที่ส่งผลต่อการยอมรับการฝึกอบรมทางไกลของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนอยู่ในระดับมาก และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวก 3 อันดับแรก ได้แก่ การได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาที่เสียในการเข้าร่วมอบรม การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาชุดการเรียนรู้ไปใช้ในการทำงานและการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมอบรมในหลักสูตร</p>

จากการค้นคว้างานวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย ได้เลือกตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

วุฒิการศึกษา
- ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ปริญญาตรีขึ้นไป

ตำแหน่ง
- หัวหน้างาน/ฝ่าย
- ผู้ปฏิบัติงาน

ประสบการณ์ในการทำงาน
- ต่ำกว่า 5 ปี
- 5 ปีขึ้นไป

คะแนนที่ได้รับจากการทำแบบทดสอบ
- ต่ำกว่า 60 คะแนน
- 60 คะแนนขึ้นไป

ช่วงเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม
- จบตามกำหนดของหลักสูตร
- จบช้ากว่ากำหนดของหลักสูตร

ปริมาณการอ่านชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- อ่าน 1 ครั้งก่อนทำแบบทดสอบ
- อ่าน 2 ครั้งขึ้นไปก่อนทำแบบทดสอบ

ตัวแปรตาม

